

Türkiye’de Metamfetamin Kullanımının Araştırmalara Yansıması: 2009-2023

Reflection of Methamphetamine Use to Research in Türkiye: 2009-2023

Nurhalime Akkaya¹ , İlker Aktürk¹ , Ömer Miraç Yaman¹

1. İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa, İstanbul

Abstract

Objective: The increasing use of methamphetamine both globally and in our country has prompted research interest, although the extent of its usage is not as widespread. The limited number of studies on the use of the substance makes it difficult to evaluate individuals who use methamphetamine in terms of quantity and quality. This study aims to examine statistical data regarding the use of methamphetamine in studies conducted in our country and to evaluate these statistics.

Method: This research was conducted by bringing together the methamphetamine-related findings of academic studies with statistics on methamphetamine use through a systematic review method. Using key concepts, an in-depth analysis was carried out from 2009, the date when the substance was first encountered in our country, according to TUBİM data, until today.

Results: During the research process, data on methamphetamine use was obtained in 140 studies and these data were analyzed in terms of quantity and quality. The data on methamphetamine use has been mostly accessed through master's theses. Generally, there is a limited number of samples involving methamphetamine use in studies. This situation makes it difficult to make inferences about individuals who use methamphetamine.

Conclusion: Statistical data on the use of methamphetamine is mostly found in studies on substance use disorders. The number of studies directly related to the use of methamphetamine is limited. Such a comprehensive study compiling data on the use of methamphetamine can provide an insight into the use of methamphetamine in Türkiye.

Keywords: Substance abuse, substance use, amphetamine, stimulant substance

Öz

Amaç: Dünyada ve ülkemizde kullanımı giderek artan metamfetamin maddesinin araştırmalara konu olması, maddenin kullanımı kadar yaygın değildir. Maddenin kullanımına ilişkin araştırma sayısının az olması, metamfetamin kullanan bireyleri nicelik ve nitelik bakımından değerlendirmeyi güçleştirmektedir. Bu çalışma ile, ülkemizde yapılan çalışmalarda metamfetamin maddesinin kullanımına ilişkin istatistiksel verilerin ele alınması ve bu istatistiklerin değerlendirilmesi amaçlanmaktadır.

Yöntem: Bu araştırma, metamfetamin kullanımı ile ilgili istatistiklere rastlanan akademik çalışmaların, metamfetamin ile ilişkili bulgularının sistematik derleme metoduyla bir araya getirilmesi yöntemiyle yapılmıştır. Anahtar kavramlar kullanılarak TUBİM verilerine göre maddenin ülkemizde ilk rastlandığı tarih olan 2009 yılından günümüze kadar derinlemesine inceleme yapılmıştır.

Bulgular: Araştırma sürecinde 140 çalışmada metamfetamin kullanımı ile ilgili verilere ulaşılmış ve bu veriler nicelik ve nitelik bakımından analiz edilmiştir. Metamfetamin kullanımına ilişkin verilere en çok yüksek lisans tezlerinde erişilmiştir. Çalışmalarda genel olarak metamfetamin kullanımı olan örneklem sayısı azdır. Bu durum da metamfetamin kullanımı olan bireyler hakkında çıkarım yapılmasını güçleştirmektedir.

Sonuç: Ülkemizde, metamfetamin maddesinin kullanımı ile ilgili istatistiksel verilere daha çok madde kullanım bozukluğu ile ilgili çalışmalarda rastlanmaktadır. Doğrudan metamfetamin maddesinin kullanımına yönelik çalışmaların sayısının kısıtlı olduğu görülmektedir. Metamfetamin maddesinin kullanımına yönelik verileri derleyen böyle kapsamlı bir çalışmanın, ülkemizdeki metamfetamin kullanımına bir bakış getirebileceği düşünülmektedir.

Anahtar kelimeler: Madde bağımlılığı, madde kullanımı, amfetamin, uyarıcı madde

Giriş

Ülkemizde yasadışı metamfetamin maddesi ilk kez 2009 yılında tespit edilmiştir ve ele geçirilen bu maddenin neredeyse tamamı İran kaynaklıdır (1,2). İran İslam Cumhuriyeti üzerinden temin edilen metamfetamin genellikle kara yolu ile taşınarak ülkemiz üzerinden kargo veya kurye ile “Malezya, Tayland, Singapur, Japonya, Endonezya, Vietnam ve Avustralya” ülkelerine ulaştırılmaktadır (1). Ayrıca İstanbul’dan havayolu ile taşınarak Uzakdoğu’ya da gönderilmektedir (1). Ülkemizde tespit edilen yasadışı metamfetamin miktarı 2009 yılından sonra artan bir ivme göstermiştir. Ancak 2013 yılında tespit edilen metamfetamin miktarında bir düşüş yaşanmıştır. Türkiye Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi (TUBİM) (1) bu düşüşü özellikle doğu sınır kapılarında Gümrük İdareleri tarafından alınan tedbirlere ve maddenin kaçakçılığı yapılırken farklı yöntemlerin ve yolların kullanılmasına bağlamaktadır. Son zamanlarda yasadışı metamfetamin maddesinin kullanımı sık karşılaşılan bir durumdur ve maddenin erişimi kolaylaşmıştır. Ülkemizdeki yaygınlığına bakıldığında gram bakımından en çok İstanbul’da, en az ise Hakkâri ve Van’da tespit edilmiştir (1).

Amfetaminin türevlerinden biri olan metamfetamin; macun, sıvı, tablet, kristal ve toz formlarında bir maddedir (3). Bu maddeler uyarıcı özelliktedir (4). Metamfetamin de uyarıcı bir madde olup kullanımı bağımlılık, hafıza kaybı, ölümcül kilo kaybı, ciltte yaralar ve yoğun kaşıntılar, beyin yapısına ve işleyişine etkiler, paranoya, halüsinasyon ve ölüm gibi olumsuz sonuçların yanı sıra maddeyi kullanmaya yarayan aparatların diğer kişilerle ortak kullanılması neticesinde Hepatit B ve C ile HIV gibi bulaşıcı hastalıklara da yol açabilmektedir (5). Amfetamin ve türevleri, performans artırıcı ve öfori yapıcı özelliklere sahip olup bu etkileri sebebiyle istismar edilmeye başlanmış ve yasadışı üretimi artmıştır (6).

Maddenin ülkemizde tespit edilmesinden sonra yasadışı metamfetamin maddesiyle ilişkili olduğu tespit edilen kişi sayısı her yıl artmıştır. 2009 yılında 14 olan şüpheli sayısı 2022 yılında %722,7 kat artarak 101.193’e yükselmiştir (7). Şüphelilerin yakalanmasında ilk sıçrama 2014 yılından 2015 yılına gelindiğinde 4 kat artış göstererek gerçekleşmiştir (8).

Metamfetamin maddesinin ülkemizde tespit edilmesinin görece yakın tarihli olması nedeniyle araştırmalara konu olması da yakın tarihlerde söz konusu olmuştur. Bu araştırmada, ülkemizde rastlandığı ilk tarih olan 2009 yılından günümüze kadar olan akademik çalışmalar incelenerek sistematik bir derleme yapılmıştır. Böyle bir çalışma yapılmasının amacı, ülkemizde metamfetamin kullanımının yaygınlığını, kullanıcıların özelliklerini nitelik ve nicelik bakımından ele almaktır.

Bu araştırmanın hipotezleri şunlardır;

- (1) Metamfetamin kullanımının araştırmalarda rastlanması 2009 yılından sonra yükselen bir ivme kazanmıştır;
- (2) Pandemi sebebiyle 2019 yılından sonra araştırma sayısında bir azalma oluşmuştur;
- (3) Metamfetamin kullanıcılarıyla ilgili bilgilere psikolojik durumlarla ilgili çalışmalarda rastlanır.;
- (4) Metamfetamin kullanımı kadınlara göre erkeklerde daha yaygındır ve ;
- (5) Metamfetamin maddesinin kullanımı, ergenlik dönemindeki bireylerde ve genç yetişkinlerde daha yaygındır.

Yöntem

2009-2023 yılları arasında ülkemizde yapılan araştırmalarda metamfetamin kullanımının nitelik ve nicelik bakımından incelenmesi amacıyla yapılan bu çalışmada, sistematik derleme yöntemi kullanılmıştır. Sistematik derlemeler, seçilen bir konu hakkındaki araştırma sorusuna yanıt aramak için, belli ölçütlerde ve aynı konuda yapılmış çalışmaların sistemli ve tarafsız bir şekilde taranması yoluyla yapılmaktadır. Bu çalışmalar, sentezlenerek bir araya getirilmektedir (9).

Araştırma sürecinde amfetamin grubu uyuşturucu maddelerden yalnızca metamfetamin maddesini deneyimleyen kişi sayısına erişilmeye çalışılmış ve bu süreçte bazı çalışmaların metamfetamin maddesini amfetamin grubu maddeler içinde ele aldığı, ayrıca metamfetamin sayısını belirtmediği görülmüştür. Bulgularında metamfetamin kelimesinin yer almadığı, amfetamin grubu maddeler ile ilgili verilerin yer aldığı araştırmalar bu çalışmaya dahil edilmemiş, amfetamin grubu maddeler ile istatistiklerin yer aldığı ve parantez içinde metamfetamin maddesinin belirtildiği çalışmalar dahil edilmiştir. Bu çalışmalar, tabloda “amfetamin içinde” ya da “diğer seçeneğinin içinde” şeklinde gösterilmiştir. Ülkemizde yapılmış olan akademik çalışmalarda metamfetamin maddesinin kullanımı ile ilgili rastlanan bulguların derlenmesiyle bu çalışma gerçekleştirilmiştir. Bu araştırma insan katılımcılar ile gerçekleştirilmediğinden etik kurul onayı gerekmemektedir.

Veri Toplama Yöntemi

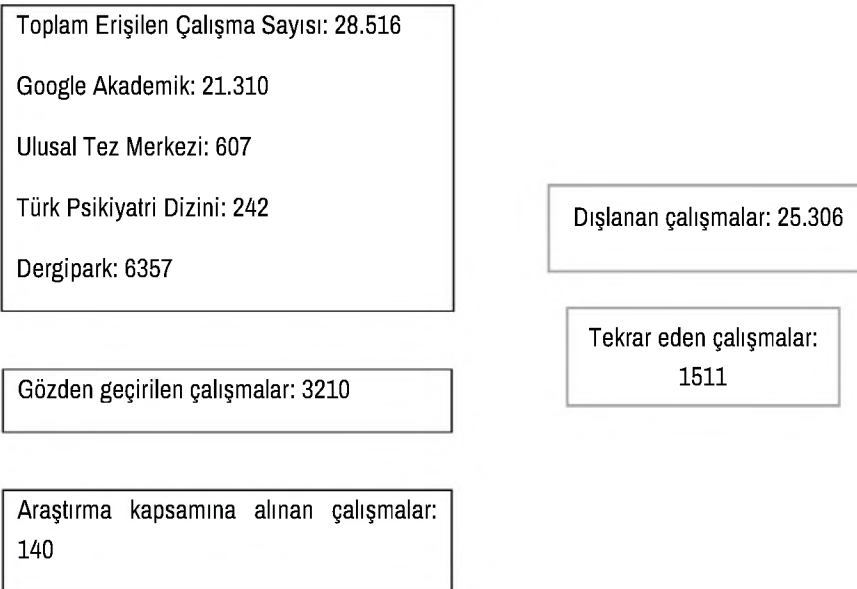
Metamfetamin maddesinin kullanımı ile ilgili istatistiklere ulaşabilmek için, literatür incelemesi Ulusal Tez Merkezi (YÖKTEZ), Google Akademik, Türk Psikiyatri Dizini ve Dergipark'tan yapılmıştır. Literatür taraması, “metamfetamin, metamfetamin kullanımı, metamfetamin kötüye kullanımı, metamfetamin bağımlılığı, madde bağımlılığı, madde kullanım, intoksikasyon, yoksunluk, Adsız Narkotikler, kötüye kullanım, kristal meth, ateş buz, amfetamin, amfetamin kötüye kullanımı” anahtar kavramlarının aranması yoluyla yapılmıştır. Bu sözcükler, bu çalışmaya başlamadan önce metamfetamin ile ilgili yapılan literatür taramasında sıklıkla karşılaşılan ifadeler olduğundan, anahtar kavramlar olarak belirlenmiştir.

Araştırma sürecinde toplam 28.516 çalışmaya erişilmiş, bunlardan 25.306'sı bu çalışmanın kapsamında olmadığı için dışlanmıştır. Gözden geçirilen 3210 çalışmada ise metamfetamin maddesinin kullanımı ile ilgili sayısal veriye rastlanmamıştır. 140 çalışmada, metamfetamin maddesinin kullanımı ile ilgili sayısal veriye rastlanmıştır ve 1511 çalışma ise bu araştırmaların tekrarıdır.

Araştırmaların bu çalışmaya dahil edilme kriterleri şöyledir:

1. Ocak 2009 ile Aralık 2023 tarihleri arasında yayınlanmış olması,
2. Metamfetamin maddesinin kullanımına doğrudan ya da dolaylı şekilde temas etmesi,
3. Türkiye’de gerçekleştirilmiş olması.

Bu kriterleri karşılayan 140 araştırma, bu çalışmada detaylıca incelenmiştir. Bu araştırmalardan 12'si doğrudan metamfetamin maddesini kullanan kişilerle gerçekleştirilmiş, 129'u farklı konuda yapılmış olup metamfetamin maddesini deneyimleyen kişilerle ilgili sayısal verilere yer vermektedir.

Şekil.1: Araştırma sürecinde erişilen çalışmaların seçilmesi ve ayrıştırılması

Bulgular

Araştırma sürecinde metamfetamin maddesini deneyimleyen bireylerle ilgili istatistiklere erişilen çalışmalar ele alınmış ve bulgular Tablo 1, Tablo 2, Tablo 3, Tablo 4, Tablo 5, Tablo 6, Tablo 7, Tablo 8 ve Tablo 9'da sunulmuştur. Çalışmalar, araştırmanın türüne, yapıldığı yere, katılımcıların yaş ortalamalarına ve yaş aralıklarına, araştırmanın gerçekleştirildiği zaman dilimine, araştırmadaki toplam örneklem sayısına, örneklem özelliğine ve bu çalışmalarda metamfetamin deneyimi olan kişi sayısına göre sınıflandırılmıştır. Olgunun çalışmalarının tamamı makale türünde olup ayrıca ele alınmış ve bu çalışmaların bulgularında katılımcıların cinsiyetleri de ele alınmıştır. Olgunun dışındaki çalışmalarda, katılımcıların cinsiyetine yer verilmemesinin sebebi, doğrudan metamfetamin kullanıcısı olan kimselerin cinsiyetleriyle ilgili bilgilerin yer almaması sebebiyledir.

Tablo 1. Metamfetamin kullanımı ile ilgili istatistiklere rastlanan makaleler

Yazar, Yıl (Kaynak)	Araştırma Kapsamı	Katılımcıların Yaş Aralığı (Yaş ort.)	Zaman Dilimi	Örneklem Özelliği	Örneklem/MA Deneyimleyen Sayısı
A. Okan vd. 2016 (10)	Van	*	2014	MK	167/12
Öztürk 2016 (11)	Adıyaman	Tüm yaşlar (24)	2013-16	MK	932/80
Avcı vd. 2017 (12)	Balıkesir	15-18 (17)	2015	Sağlıklı kişiler	112/5(amf.)
Danışmaz Sevin 2017 (13)	Ankara	19-45 (25,6)	2016- 17	MK	12/1
Karakükcü vd. 2018 (14)	Kayseri	1-86 (K:27,2 E:30,7)	2014-16	Madde analizi	19763/ 2014:235, 2015:1141, 2016:1034(amf.)
Mutlu ve Sarıkaya 2019 (15)	Bursa	18-76 (32)	2016	MK	434/321 (amf.)
Eseroğlu vd. 2019 (16)	İstanbul	14-18 (16,8)	2016	Psikiyatrik tanı +MK	26/3
Kassem 2019 (17)	İstanbul	16-65 (*)	*	MK	525/3
Eğilmez ve diğerleri 2019 (18)	Adıyaman	15-29 (25,8)	2018	MK	401/5
Şenormancı vd. 2019 (19)	Bursa	18 ve üstü (46,8)	*	MK yakınları	40/9
Örnek vd. 2020 (20)	Edirne	21-50 (41,3)	2016	Diğer hastalar	50/5
Sedat Yılmaz 2020 (21)	Adıyaman	Tüm yaşlar (*)	2014-16	Madde analizi	2014: 816/36,2015: 890/43, 2016: 1847/176
Yıldız vd. 2020 (22)	İstanbul	13-18 (16,9)	2017	MK	105/3
Ateş ve Tuncay 2020 (23)	Bursa	10 ve üstü (16,8)	2017	MK	140/5
Pazarcıkcı vd. 2020 (24)	İzmir	18-65 (28,2)	2016	DS	500/4
Demiralay vd. 2021 (25)	Antalya	15 yaş ve üstü(*)	2018	MK	153/7
İlhan vd. 2021 (26)	Şanlıurfa	*(35,3)	2018	Sağlıklı kişiler	2001/3
Demir ve Özsoy 2021 (27)	Gaziantep	*(40,9)	2019	MK	612/83
Örüm 2021 (28)	Elâzığ	18-57 (32,8)	2021	MK	101/16
Aktürk 2021 (29)	*	19-46 (28,5)	2019	MK	40/5
Kuygun Karıcı vd. 2022 (30)	Adana	14-17 (16,4)	2020	MK	50/17
Bozkurt vd. 2022 (31)	Van	18-62 (35,9)	2019-20	MK	150/42
Yiğit vd. 2022 (32)	Ankara	14-17 (16,3)	2019-21	MA	10/10
Bilican vd. 2022 (33)	*	17-34 (25,8)	2021	MK	9/3
Kardaş ve Kardaş 2023 (34)	Diyarbakır	12-18 (16,3)	2018-19	MK	197/79
Kulu vd. 2023 (35)	Tokat	*(28,2)	2020-21	MK	101/42
Nalbantoğlu ve Tuncay 2023 (36)	İstanbul	*(*)	2020-21	MK	9/1
Ç. Turan vd. 2023 (37)	Bursa	*(MK 31,2,diğer 30,5)	2023	MA	101/101
Temircan, 2023 (38)	Kayseri	14-18 (16,8)	2023	MK	19/10
Tanrıkulu ve Koçhan 2023 (39)	Elâzığ	*(2018-21 arası: 30,9 2021-23 arası: 30,1)	2018-2023	MK	10276/30
Bayraktar vd. 2023 (40)	Sakarya	22-41 (30)	2022	MK	16/10
Deniz vd. 2023 (41)	Erzurum	*(40,1)	2023	MK	42/21
Kardaş vd. 2023 (42)	Kocaeli	14-18 (16,4)	2012-22	MK	75/11
Turan vd. 2023 (43)	Gaziantep	*(31,7)	2021	MK	29/13
Küçük vd. 2023 (44)	İstanbul	18-50 (31,2)	2020-21	Psikiyatrik tanı+MK	86/26

Tablo 1’de erişilen makalelere yer verilmektedir. Olgu sunumları dışında 35 makalede metamfetamin kullanan bireylerle ilgili sayısal verilere ulaşılmıştır. Bu çalışmalar 2016-2023 yılları arasında yayımlanmıştır. 24 çalışma madde kullanımı konusunda yapılmıştır. Çalışmalardan ikisinin örnekleme madde analizi testi yapılan bireylerden, 2’sinin örnekleme psikiyatrik tanısı olan ve madde kullanan bireylerden, 2’sinin doğrudan metamfetamin kullanan bireylerden, 2’sinin sağlıklı bireylerden, birinin bunlar dışındaki hastalardan ve birinin ise madde kullanan bireylerin yakınlarından oluşmaktadır.

Tablo.2: Metamfetamin kullanımı ile ilgili istatistiklere rastlanan olgu sunumları ve bildiriler

Yazar, Yıl (Kaynak)	Araştırma Kapsamı	Katılımcıların Yaş Aralığı (Yaş ort.)	Zaman Dilimi	Örneklemin Özelliği	Örneklem/ MA Deneyimleyen Sayısı
OLGU SUNUMLARI					
Kaçmaz vd. 2015 (45)	Niğde	17	*	MK	1/1 (E)
Güney vd. 2016 (46)	Erzurum	42	*	MA	1/1 (E)
Biçer ve Ögel 2019 (47)	Şanlıurfa	17	*	MA	1/1 (K)
Topçuoğlu vd. 2021 (48)	Antalya	26	*	MA	1 /1 (E)
Erdoğan vd. 2021 (49)	Antalya	31	2019	MA	1/1 (E)
Karadeli ve Şimşekoğlu 2022 (50)	İstanbul	22-68 (39)	2021	MK	1/3 (E)
Aydın Taşlı vd. 2023 (51)	Rize	28	*	MA	1/1 (K)
BİLDİRİLER					
Turan ve Şenormancı 2020 (52)	Bursa	18-71 (34,7)	2018	MK	214/92

Tablo.3: Metamfetamin kullanımı ile ilgili istatistiklere rastlanan uzmanlık tezleri

Yazar, Yıl (Kaynak)	Araştırmanın Kapsamı	Katılımcıların Yaş Aralığı(Yaş ort.)	Zaman Dilimi	Örneklemin Özelliği	Örneklem/MA Deneyimleyen Sayısı
Bozbey 2015 (53)	İstanbul	12-18 (16)	2015	MK	72/3
Eseroğlu 2017 (54)	İstanbul	14-18 (16,8)	2016	Psikiyatrik tanı+MK	26/3
Uygur 2017 (55)	Konya	18-65 (25,6)	2016-17	MK	195/95
Yıldız 2018 (56)	İstanbul	13-18 (17)	2017	MK	105/3
Erdoğan Kaya 2019 (57)	Sakarya	18-65 (30)	2018-19	MK	102/2
Kayış 2019 (58)	İzmir	13-19 (17)	*	MK	20/5 (amf.)
Sehlikoğlu 2019 (59)	Adıyaman	18-56 (27,2)	2017-18	DS	145/30
Kurt 2020 (60)	Sakarya	18-41 (28)	2018-20	MK	56/3
Çıray 2020 (61)	İzmir	12-18 (16,6)	2019-20	MK	47/17
E. Çelik 2020 (62)	İstanbul	18-65 (31,2)	2019-20	Psikiyatrik tanı+MK	40/1
Çukurova 2020 (63)	İstanbul	19-40 (29,2)	2019-20	Psikiyatrik tanı+MK	41/7
Karagöz 2021 (64)	Bursa	18 yaş ve üstü (1.Grup:29, 2.Grup: 27,4)	2020-21	MA	100/100
Küçük 2021 (65)	İstanbul	18-65 (31,2)	2020-21	Psikiyatrik tanı+MK	43/26
Çakır 2022 (66)	İzmir	15-19 (16,6)	2019-20	MA	37/37
Açıklan Arıkan 2022 (67)	İzmir	18-78 (32)	2021	MK	478/202
Yılmaz 2022 (68)	Diyarbakır	11-17 (E:16,1; K:15,4)	2016-19	MK	363/147
Aktaş 2022 (69)	Bursa	18-65 (30,1)	*	MK	80/20
Evlioğlu 2022 (70)	İsparta	18-46 (26,3)	2020-21	MK	111/ 10 (amf.)
Akbaş Çakmak 2023 (71)	Sakarya	18-65 (30)	2022	MK	40/40
Cengiz 2023 (72)	İzmir	14-18 (16,1)	2022	MK	50/27
Yıldırım, 2023 (73)	Diyarbakır	18 ve üstü (28,5)	2021-22	MK	90/48
Türk, 2023 (74)	Gaziantep	18-65 (28,2)	2022-23	MK	60/30
Taşbanoğlu, 2023 (75)	İzmir	14-18 (16)	2021-23	MK	122/31

Tablo 2’de erişilen olgu sunumlarına ve bildirilere yer verilmiştir. Olgu sunumları makale türündedir. Olgu sunumlarının metamfetamin kullanıcıların doğrudan yaş ve cinsiyetleri ile ilgili bilgilere yer vermesi nedeniyle makalelerden ayrı ele alınmıştır. 7 olgu sunumunda 9 metamfetamin kullanıcısı ile ilgili bilgiye erişilmiştir.

Katılımcılardan 8'i erkek biri kadındır. Yaşları 17-68 aralığındadır. Metamfetamin kullanıcılarıyla ilgili sayısal verilere 2009-2023 yılları arasındaki bir bildiride ulaşılmıştır. Bildiri, madde kullanımı konusunu ele almaktadır.

Tablo 3'te uzmanlık tezlerinde metamfetamin kullanıcılarıyla ilgili istatistiklere ulaşılan uzmanlık tezlerine yer verilmiştir. Metamfetamin kullanımı ile ilgili istatistiklere uzmanlık tezlerinde 2009 yılından sonra ilk kez 2015 yılında rastlanmaya başlanmıştır. 23 uzmanlık tezinde metamfetamin kullanan bireylerle ilgili sayısal verilere erişilmiştir.

Tablo 4. Metamfetamin kullanımı ile ilgili istatistiklere rastlanan doktora tezleri

Yazar, Yıl (Kaynak)	Araştırmanın Kapsamı	Katılımcıların Yaş Aralığı(Yaş ort.)	Zaman Dilimi	Örneklemin Özelliği	Örneklem/ MA Deneyimleyen Sayısı
Koçak 2014 (76)	Konya, Ankara, İstanbul, İzmir ve Gaziantep	Tüm yaşlar (*)	2013	MK	34/3
Gürler 2017 (77)	Ankara	10-17 (16)	2016	MK	25/1
Yetiz 2019 (78)	Batman	Tüm yaşlar (22,1)	2016	MK	263/4
Kapucu 2020 (79)	İstanbul	21-54 (30)	2019	MK	50/11
Kurşun 2021 (80)	Gaziantep	15 yaş ve üstü (*)	2019	DS	48/1
Çevik 2021 (81)	Adıyaman	Tüm yaşlar (26,2)	2016	MK	118/1
Başabak Bhais 2021 (82)	İstanbul	18-55 (31,1)	2020-21	MK	42/3
Şeker 2021 (83)	İzmir	18-55 (31,4)	2019-21	Hükümlü	138/29
Akgün 2022 (84)	Bursa	18-65 (30,5)	2021	MK	119/65
Ekşi 2022 (85)	İstanbul	18-65 (31,3)	*	MK	50/14
Bulut 2022 (86)	İzmir	* (*)	2021	MK	9/5
Gamsız Tunç 2022 (87)	*	18-44 (28)	2021	DS	10/5
Ölçüm 2023 (88)	Çorum	18-65 (39,8)	2021	MK	77/10

Tablo 4'te 2009 yılından sonra metamfetamin kullanımıyla ilgili istatistiklere erişilen doktora tezlerine yer verilmektedir. 2009 yılından sonra ilk kez 2014 yılında yayımlanmış bir doktora tezinde metamfetamin kullanan bireylerle ilgili sayısal bilgilere yer verilmiştir. 13 doktora tezinde metamfetamin kullanan bireylerle ilgili niceliksel verilere ulaşılmıştır.

Tablo 5. Metamfetamin kullanımı ile ilgili istatistiklere rastlanan yüksek lisans tezleri

Yazar, Yıl (Kaynak)	Araştırmanın Kapsamı	Katılımcıların Yaş Aralığı(Yaş ort.)	Zaman Dilimi	Örneklemin Özelliği	Örneklem/MA Deneyimleyen Sayısı
Kaplan 2015 (89)	Gaziantep	12-18(*)	*	MK	103/2 (amf.)
İrevül 2016 (90)	İzmir	22-30 (*)	2016	Sağlıklı kişiler	300/16
Koyuncu 2016 (91)	İstanbul	* (*)	*	Üniversite öğrencisi	313/6 (amf.)
Çavdar 2016 (92)	İstanbul	* (32)	2015	MK	45/1
Demirci 2016 (93)	İstanbul	* (32)	2015-16	Üniversite öğrencisi	500/9 (amf.)
Kurnaz 2017 (94)	İstanbul, Sakarya	* (29,2)	2015	MK	100/1
Aslan 2017 (95)	Ankara	17-45 (24,2)	2016	MK	121/16
Pazarcıkcı 2017 (96)	İzmir	18-65 (29,2)	2016-16	DS	500/7
Babaç 2018 (97)	İstanbul	18 yaş üstü (28,6)	2017-18	MK	62/24
Şimşek 2018 (98)	İstanbul	21-41 (28)	*	Hükümlü	25/8 (amf.)
Keskin 2018 (99)	İstanbul	18-52 (31)	2018	MK	64/9
Özel 2018 (100)	*	18-59 (27,6)	2017	MK	280/33 (amf.)
Bayın Kaşıkçı 2018 (101)	Manisa	17-18 (*)	2015-16	MK	50/12 (amf.)
Güneş 2018 (102)	İstanbul	17-64 (32,7)	*	MK	50/4
Beşikçi 2019 (103)	İstanbul	* (*)	*	MK	35/3
Zelan 2019 (104)	Gaziantep	17-40 (19,6)	2017- 19	Üniversite öğrencisi	484/1 (amf.)
Okan 2019 (105)	Ankara	18 ve üstü (*)	*	MK	160/40
Şafak Müftüoğlu 2019 (106)	*	15-54 (*)	*	MK	100/49

Yazar, Yıl (Kaynak)	Araştırmanın Kapsamı	Katılımcıların Yaş Aralığı(Yaş ort.)	Zaman Dilimi	Örneklemin Özelliği	Örneklem/MA Deneyimleyen Sayısı
Sarioğlu 2019 (107)	İstanbul	14-43 (27,8)	2018	MK yakınları	52/3 (diğer içinde)
Çifci, 2019 (108)	Ankara	16-19 (18)	2019	MK	58/3
İleri, 2019 (109)	İstanbul	* (29,7)	2018-19	MK	100/30
Kahraman, 2019 (110)	İstanbul	* (30)	2019	MK	100/39
Bozkurt, 2019 (111)	Adana	Tüm yaşlar (*)	2019	MK	415/57 (amf.)
İmir, 2019 (112)	Batman	18-40 (26)	2019	DS	18/1
D. Keskin, 2019 (113)	İstanbul	18-71 (34)	2018-19	MK	65/16
Dura 2019 (114)	Bursa	18-60 (32,6)	2018-19	MK	101/52
Tosun 2020 (115)	İsparta	19-35 (25,7)	2018	MK	23/3
Topaloğlu 2020 (116)	İstanbul	18-65 (25)	2019	MK	100/2
Serin 2020 (117)	İstanbul	* (31,9)	2019	MK	91/9
Seçkin Esmeray 2020 (118)	Tekirdağ	18-61 (29,7)	2018	MK	121/5 (amf.)
Özer 2020 (119)	İstanbul	* (47)	2019	MK aileleri	156/27
Balki 2021 (120)	İstanbul	18 yaş ve üstü(*)	*	Üniversite öğrencisi	394/1
Ulukök 2021 (121)	Mersin,Gaziantep	18-65 (*)	2021	MK	102/23
Gülde Altuner 2021 (122)	İzmir	18-48 (28)	2019	DS	300/7
Filiz 2021 (123)	İzmir	18-65 (30,5)	2020-21	MK	170/1 (amf.)
Başığit 2021 (124)	Bursa	18-49 (29)	2018-19	MK	150/105
Kutsal 2022 (125)	İstanbul	18-59 (31,3)	*	MK	630/201(MA/kokain)
Kara 2022 (126)	Antalya	12-18 (17,1)	2021	MK	15/7
Koca 2022 (127)	Şanlıurfa	18-65 (36)	2021	Psikiyatrik tanı	358/3
Yurtsever 2022 (128)	İzmir	Ergen:13-18 (15,7) Aile:41-53 (47,8)	2022	MK+aileleri	60/38
Figen 2022 (129)	Bolu	18-50 (28,7)	2021	MK	55/23
Özlem 2022 (130)	Manisa	18-68 (32,8)	2021-22	MK	31/5
Şişman 2022 (131)	İstanbul	18 yaş üstü (*)	2021	MK	50/9
Enç 2022 (132)	İstanbul	* (31)	*	MK	42/25
Birikmen Tekin 2023 (133)	Kayseri	18-65 (32,9)	2021	MK	50/33
F. Çelik 2023 (134)	İstanbul	* (36,6)	2021	MK	390/36
Ortakaya 2023 (135)	İstanbul	18-75 (32,7)	2022	MK	90/27
Savcı 2023 (136)	Elâzığ	18 yaş ve üstü(*)	2022-23	MK	175/111
Yalçın 2023 (137)	İstanbul	18-50 (29)	2022	MK	75/32
Genç 2023 (138)	İstanbul	18-35 (27,6)	2022	MK	35/11
Birgül Sevindik 2023 (139)	İstanbul	18-70 (*)	*	MK	50/50
Ak 2023 (140)	Ankara	18-65 (*)	2023	MK	150/50
Sağlam 2023 (141)	Manisa	18-45 (*)	2021-22	MK	2021:4862022:5465/ 2707 MA+ 2506 amf.)
Demirci 2023 (142)	*	18-65 (25)	*	MK	543/6(amf.)
Akkuş 2023 (143)	Bursa	18 yaş altı (16,4)	2022	MK	60/48
Parlak 2023 (144)	Van	18-76 (*)	2022-23	MK	240/56 (diğer)
Özçay 2023 (145)	İstanbul	18 yaş üstü (33,5)	2023	MK	150/19
Yıldız 2023 (146)	İstanbul	18-49 (*)	2023	MK	100/40
Çelikel 2023 (147)	Sakarya	29-50 (39,1)	2023	MK	12/4
Yüksel Barış 2023 (148)	İstanbul	18-65 (31,9)	2021-22	MK	69/9
Öztürk 2023 (149)	İstanbul	* (32,7)	2021	MK	170/8

Tablo 5'te 2009 yılından sonra metamfetamin kullanımıyla ilgili istatistiklere ulaşılan yüksek lisans tezlerine yer verilmektedir. Metamfetamin kullanımıyla ilgili sayısal verilere yüksek lisans tezlerinde ilk kez 2015 yılında rastlanmaya başlanmıştır. 61 yüksek lisans tezinde metamfetamin kullanıcılarıyla ilgili istatistiklere erişilmiştir.

Araştırmaların Yıllara Göre Dağılımı

Metamfetamin kullanıcılarıyla ilgili istatistiklere, 2009 yılından itibaren ilk kez 2014 yılında bir çalışmada rastlanmıştır. 2014 yılından 2019 yılına kadar bu bilgiye rastlanan çalışma sayısında bir artış görülmektedir. Çalışma sayılarında 2020 ve 2021 yıllarında bir azalış olmuş ancak sonra yine artmaya devam etmiştir (Tablo 6).

Tablo 6. Araştırmaların yıllara göre dağılımı

Makale türü	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Toplam
Makale	0	0	2	2	1	5	5	5	4	11	35
Olgu Sunumu	0	1	1	0	0	1	0	2	1	1	7
Bildiri	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1
Uzmanlık Tezi	0	1	0	2	1	3	4	2	5	5	23
Doktora Tezi	1	0	0	1	0	1	1	4	4	1	13
Yüksek Lisans Tezi	0	1	4	3	6	12	5	5	8	17	61
Toplam	1	3	7	8	8	22	16	18	22	35	140

Çalışmaların yayın yılı olarak 2009 yılından itibaren ilk kez 2014 yılına ait çalışmalarda metamfetamin kullanıcılarıyla ilgili sayısal verilere ulaşılsa da bazı araştırmaların yapıldığı tarihler daha önceki yıllara dayanabilmektedir. Örneğin Öztürk'ün (11) çalışmasındaki veriler 2013-2016 Nisan ayları arasında, Koçak'ın (76) çalışmasındaki veriler 2013 Aralık ayında toplanmıştır. 2013'ten önceki yıllarda elde edilmiş verilere rastlanmamıştır.

Araştırmaların Tür ve Yöntemleri

Metamfetamin kullanıcılarıyla ilgili istatistiksel verilere erişilen çalışmaların %83,7'si nicel, %14,9'u nitel ve %1,4'ü karma araştırma yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Makalelerin %88,6'sı, bildirilerin tamamı, yüksek lisans tezlerinin %94,8'i, doktora tezlerinin %61,5'i, uzmanlık tezlerinin tamamı nicel; olgu sunumu makalelerinin tamamı ise nitel araştırma yöntemiyle yapılmıştır (Tablo 7).

Tablo 7. Araştırmaların tür ve yöntemleri

	Makale	Olgu sunumu (makale)	Bildiri	Yüksek lisans tezi	Doktora tezi	Uzmanlık tezi	Toplam
Nicel	31	0	1	54	8	23	117
Nitel	4	7	0	6	4	0	21
Karma	0	0	0	1	1	0	2
Toplam	35	7	1	57	13	23	140

Araştırmaların Gerçekleştirildiği Yerler

Araştırmalardan 46'sı İstanbul'da, 15'i İzmir'de, 11'i Bursa'da, 8'i Ankara'da, 8'i Gaziantep'te, 6'sı Sakarya'da, 5'i Adıyaman'da, 4'ü Antalya'da, 3'ü Şanlıurfa'da, 3'ü Diyarbakır'da, 3'ü Van'da, 3'ü Kayseri'de, 3'ü Elazığ'da, 3'ü Manisa'da, 2'si Isparta'da, 2'si Adana'da, 2'si Batman'da, 2'si Konya'da, 2'si Kocaeli'de gerçekleştirilmiştir. Diğer araştırmalar Erzurum, Balıkesir, Rize, Edirne, Bolu, Çorum, Niğde, Tokat illerinde gerçekleştirilmiştir.

Katılımcıların Yaş Ortalamalarının ve Yaş Aralıkları

Araştırmaların 27'sinde katılımcıların yaş ortalamasına, 11'inde yaş aralıklarına erişilememiştir. Katılımcıların yaş aralıkları; 21 çalışmada 12-18 arasında, 54 çalışmada 18-65 arasında, 16 çalışmada 0-65 arasında, 16 çalışmada 18 yaş ve üstünde, 10 çalışmada tüm yaş gruplarındaki ya da 0-90 yaş aralığındadır. Bir

çalışma ise hem 12-18 yaş hem de 18-65 yaş arasındaki katılımcılarla gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların yaş ortalamaları; 24 çalışmada 12-18, 76 çalışmada 18-35, 13 çalışmada 35-65 aralığındadır. Bir çalışmada ise katılımcıların yaş ortalamaları 12-18 ve 18-65 aralığındadır.

Tablo 8. Örneklem özellikleri

		MA	MK	DS/ Hükümlü/ Tutuklu	Sağlıklı kişiler	Psikiyatri k tanı+MK	Üniversite öğrenciler i	Madde analizi yapılanlar	MK yakını	Diğer hastalar	Toplam	Örnekle mde MA kullanan lar (%)
2014	T/MA	0/0	34/3	0/0	0/0	0/0	0/0	0/0	0/0	0/0	34/3	8,8
2015	T/MA	0/0	192/6 (2 amf.)	0/0	0/0	0/0	0/0	0/0	0/0	0/0	1926/2 amf.)	3,1
2016	T/MA	1/1	1144/93	0/0	300/16	0/0	813/15 (amf.)	0/0	0/0	0/0	2258/125 (15 amf.)	5,5
2017	T/MA	0/0	453/114	500/7	112/5 (amf.)	26/3	0/0	0/0	0/0	0/0	1091/129 (5 amf.)	11,8
2018	T/MA	0/0	611/85 (45 amf.)	50/16 (amf.)	0/0	0/0	0/0	19763/ 2410	0/0	0/0	20424/251 1 (51 amf.)	12,3
2019	T/MA	1/1	2879/629 (384 amf.)	163/31	0/0	26/3	484/1(amf.)	0/0	52/12 (3 diğer)	0/0	3605/677(3 85 amf., 3 diğer)	18,8
2020	T/MA	0/0	947/150 (5 amf.)	0/0	0/0	81/8	0/0	3553/255	156/27	50/5	4787/445(5 amf.)	9,3
2021	T/MA	102/1 02	1448/239(1 amf.)	486/37	2001/3	43/26	394/1	0/0	40/5 (MK+aile)	0/0	4514/413(1 amf.)	9,1
2022	T/MA	47/47	1002/833 (10 amf. /50 ailelerle birlikte)	10/5	20/0	358/3	0/0	0/0	30/0	0/0	1467/888(1 0 amf.)	60,5
2023	T/MA	87/27	15538/ 6857(2512 amf., 56 diğer)	0/0	0/0	0/0	0/0	0/0	0/0	0/0	15625/688 4	44,1
	T/MA	238/1 78	23452/ 9009	1209/ 96	2433/ 24	534/ 43	1691/ 17	23316/2 665	278/ 44	50/ 5	53201/ 12055	22,7
	%	74,7	38,4	7,9	1	8,1	1	11,4	15,8	10	22,7	

MA: Metamfetamin, T: Toplam, amf.: Amfetaminin içinde ele alınanlar, MK: Madde kullanıcısı, DS: Denetimli serbestlik

Örneklem Özelliğine Göre Araştırmalar

Makalelerden 25'inin örneklemi madde kullanıcısı olan kişiler, ikisinin sağlıklı bireyler, ikisinin sağlık kuruluşlarında madde analizi yapılan kişiler, ikisinin ruhsal bozukluk tanılı ve madde kullanımı olan bireyler, birinin madde bağımlısı yakınları, birinin ise hem madde kullanıcıları hem de madde kullanıcılarının ebeveynleri oluşturmaktadır. Olgu sunumu makalelerinin ise ikisini madde kullanımı olan bireyler, beşini doğrudan metamfetamin kullanıcısı olan bireyler oluşturmaktadır. Ulaşılan bildirinin örneklemini madde kullanan kimselerdir. Yüksek lisans tezlerinden 49 çalışmanın örneklemini madde kullanıcılarından, 1 çalışmanın sağlıklı kişilerden, 4 çalışmanın üniversite öğrencilerinden, 4 çalışmanın hakkında denetimli serbestlik kararı olan kimseler, hükümlüler ya da tutuklular; 2 çalışmanın madde kullanıcısı bireylerin yakınları, birini ise hem madde kullanıcıları hem de yakınları, 1 çalışmanın ise ruhsal bozukluk tanılı kimseler oluşturmaktadır. Doktora tezlerinden 10'unun örneklemi madde kullanıcıları, 3'ünün örneklemini hakkında denetimli serbestlik kararı olanlar ve hükümlüler oluşturmaktadır. Uzmanlık tezlerinin 15'ini madde kullanıcıları, 4'ünü ruhsal bozukluk tanısı olup aynı zamanda madde kullanımı olan kimseler, birini hakkında

denetimli serbestlik kararı olan kimseler, 2'sini doğrudan metamfetamin kullanımı olan kişiler, birinin ise hem madde kullanımı olan hem de sağlıklı olan kimseler oluşturmaktadır.

Tablo 9. Metamfetamin kullanıcılarının sosyodemografik özellikleri

	C	Yaş	Medeni durum	Eğitim	Başlama yaşı	Başlangıç maddesi	Diğer madde	İş yaşamı	Eşlik eden psikolojik semptomlar
Güney vd, 2016	E	42	*	*	*	*	*	*	*
Biçer ve Ögel, 2019	K	17	Bekar	Açıköğretim	15	*	Tiner, çakmak gazı, esrar	Madde kullanımı nedeniyle ayrılmış	*
Topçuoğlu vd. 2021	E	26	*	*	12	Esrar	Esrar, eroin, kokain	*	Kaygı, huzursuzluk, kas ağrıları, yorgunluk, uyku sorunları
Erdoğan vd. 2021	E	31	Evli	Lise	16	Sigara	Sigara, alkol, kannabinoit, shunk, esrar, kokarca	6 aydır işsiz	Şüpheli ve saldırgan davranışlar
Karagöz, 2021	E	DKB 29, diğer 27	34'ü evli, 66'sı bekar boşanmış	*	*	*	*	*	63'ünün kendine zarar verme davranışı, 22'sinin intihar girişimi, 7'sinin alkol kullanım bozukluğu, 28'inin psikiyatrik geçmiş öyküsü (18 anksiyete, 10 depresif bozukluk)
Bilican vd. 2022	8 E, 2 K	Ort. 16	Bekar			*	4 kişi alkol kullanmaktadır.	-	2 kişide sanrı
Çakır, 2022	24 K, 13 E	16,6		13'ü ortaokula, 24'ü liseye devam ediyor.	Maddeye ortalama 13,6; (MA 14,4)	18'i MA, 11'i esrar, 6'sı ekstazi, 1'i bonzai, 1'i eroin.	*	Öğrenci	*
Aydın Taşlı vd. 2023	K	28	Evli	Üniversite	Üniversite	Esrar	Sigara, alkol, esrar	Satış temsilcisi	Kendi kendine konuşma, sesler duyma, eşinin ruhunun başkalarının ruhu ile yer değiştirdiğine inanç
Ç.Turan vd. 2023	*	31,2 ve 30,5	32'si evli, 69'u bekar	53'ü ilkökul, 42'si lise, 6'sı üniversite ve üzeri	*	*	*	52'si çalışıyor, 49'u çalışmıyor.	*
Türk, 2023	29 E, 1 K	28,2	14'ü evli, 13'ü bekar, 3'ü dul	8'i ortaokul, 9'u lise, 1'i üniversite	24,1	*	23'i sigara, 20'si alkol kullanıyor.	18'i düzenli, 2'si düzensiz bir işte çalışıyor, 10'u çalışmıyor.	*
Yıldırım, 2023	48 E	28,5	26'sı evli, 18'i bekar, 4'ü boşanmış	26'sı ilkökul, 17'si lise, 5'i üniversite	*	*	Tamamı sigara kullanıyor.	23'i çalışıyor, 20'si çalışmıyor, 4'ü işsiz, biri öğrenci	15'inin intihar girişimi, 27'sinin kendine zarar verme davranışı, 32'sinin şiddet içeren davranışı, 40'ının adli olaya karışma öyküsü mevcuttur. 6'sında psikotik, 5'inde depresif bozukluk, 2'sinde anksiyete ve 2'sinde alkol ve madde kullanım bozukluğu tanısı bulunmaktadır.

vd: ve diğerleri, E: Erkek, K: Kadın, DKB: Dürtü Kontrol Bozukluğu, Ort.: Ortalama, MA: Metamfetamin

Tablo 8’de araştırmanın konusuna göre toplam örneklem sayısı içindeki metamfetamin kullanıcılarının sayısal bilgilerine yer verilmektedir. Metamfetamin kullanımıyla ilgili istatistiklere ulaşılan araştırmalarda toplam örneklem %22, 7’si metamfetamin kullanan bireylerden oluşmaktadır. Metamfetamin kullanıcılarının sayısının sayısal bakımdan en çok olduğu çalışmalar madde kullanımı ile ilgili, oransal bakımdan en çok olduğu çalışmalar ise metamfetamin maddesiyle doğrudan ilişkili olan çalışmalar olmuştur (Tablo 8).

Metamfetaminin amfetamin türevlerinden bir madde olması nedeniyle bazı çalışmalar, metamfetamine ilişkin istatistikleri doğrudan vermemiş, amfetamin türevleri başlığı altında vermiştir. Bu veriler tablolarda “(amf.)” şeklinde gösterilmektedir. Bazı çalışmalar ise bağımlılık yapıcı maddeleri özel olarak sınıflandırmış ancak metamfetamin maddesine “diğer” seçeneği içinde yer vermiştir. Bu çalışmalar da tablolarda “diğer” şeklinde gösterilmektedir.

Metamfetamin Kullanıcılarıyla Yapılan Çalışmalar

Araştırmalardan 12’si doğrudan metamfetamin kullanan kişilerle yapılmıştır. Bu çalışmalardan 5’i olgu sunumu çalışmasıdır. Olgu sunumu yapılan diğer 2 çalışmanın toplam 4 kişilik örneklemi metamfetamin kullanan bireyler oluşturmaktadır. Olgu sunumu çalışmalarına bakıldığında, metamfetamin kullanan 7 kişiden 5’inin erkek 2’sinin kadın olduğu görülmüştür. Bu kişiler 17-42 yaş aralığında olup yaş ortalamaları 26,9’dur.

Katılımcılarının tamamı metamfetamin kullanıcılarından oluşan diğer yedi çalışmanın örneklem sayısı 631’dir. Bunlardan 201’i metamfetamin kullanmayan sağlıklı kişilerden oluşan kontrol grubudur. Bu çalışmalarda katılımcıların yaş ortalamaları 16 ile 31,2 arasındadır. Bir çalışmada yaş ortalaması bilgisine yer verilmemiştir. Bu çalışmalar 2020-2023 yılları arasında yapılmıştır. Metamfetamin kullanıcılarıyla yapılan 5 olgu sunumu çalışmasında -biri hariç- çalışmanın yapıldığı tarih bilgisine yer verilmemiştir. Çalışmaların yayın yılı ise 2016-2023 arasındadır.

Literatür araştırmasında metamfetamin kullanıcıları ile ilgili sayısal verilere 2014’ten itibaren rastlanmıştır. 2014 yılının başından, 2023 yılı sonuna kadar yapılan bu çalışmalara, toplam 53321 katılımcı katılmış ve bu katılımcılardan 12055’ini metamfetamin maddesini deneyimleyen kişiler oluşturmuştur. 2022 yılında gerçekleştirilen ve metamfetamin kullanıcıları ile ilgili sayısal verilere erişilen çalışmalardaki örneklem %60,5’ini ve 2023 yılında ise %44,1’ini metamfetamin maddesini deneyimleyen kişiler oluşturmaktadır.

Tablo 8’de metamfetamin kullanıcılarıyla yapılan çalışmada, örneklem özelliklerine yer verilmektedir. Temircan’ın (38) çalışmasında bu verilere ulaşılamadığından, çalışma doğrudan metamfetamin kullanıcılarıyla yapılmasına rağmen tabloya alınmamıştır.

Diğer Madde Kullanıcılarıyla Yapılan Çalışmalar

Madde kullanıcılarıyla yapılan diğer çalışmalara bakıldığında, 3 çalışmanın esrar kullanan bireylerle; 11 çalışmanın alkol ve madde kullanan bireylerle; 3 çalışmanın opiyat kullanıcılarıyla ve bu üç çalışmadan birinin aynı zamanda kumar bağımlılarıyla, birinin de aynı zamanda stimulan kullanıcılarıyla; 1 çalışmanın sentetik kannabinoid kullanıcılarıyla yapıldığı görülmektedir. Diğer çalışmalar ise madde kullanımı olan tüm bireyleri kapsamaktadır.

Psikiyatrik tanıli hastalarla yapılan çalışmalara bakıldığında, araştırmalardan ikisinin madde kullanımına bağlı psikotik bozukluk gelişen hastalarla, ikisinin ilk atak psikoz tanıli hastalarla, ikisinin şizofreni tanıli hastalarla, birinin ise yazar tarafından ciddi ruhsal bozukluğu olan hastalar olarak tanımlanan hasta grubuyla yapıldığı görülmektedir.

Tartışma

Bu çalışmada 2009 yılından sonraki araştırmalarda, metamfetaminin kullanımına yönelik elde edilen sayısal veriler derlenmiştir. Yapılan kaynak incelemesinde metamfetamin maddesinin kullanımı ile ilgili 2009 yılından 2014 yılına kadar herhangi bir sayısal veriye rastlanmamıştır. 2014 yılından 2019 yılına kadar, metamfetamin maddesiyle ilgili sayısal verilerin ulaşıldığı araştırma sayısı artmıştır. Akademik çalışmalarda bulguların bu

yıllarda ortaya çıkması, TUBİM raporlarına göre metamfetamin şüpheli sayısında da yine bu yıllarda sıçrama olmasıyla benzer bir durumdur (4). 2020 yılından 2022 yılına kadar yine düzenli bir artış yaşanmıştır. 2022 yılında yapılan araştırma sayısında yaşanan artışın sebebi, TUBİM raporlarına ve dolayısıyla medyaya yansıyan metamfetamin maddesinin yakalanmasındaki ciddi artış olarak görülebilir (150). Ayrıca 2023 raporunda, metamfetamin maddesinin farklı yerlerde ve ülkelerde ele geçirilmesi, kolluk kuvvetlerinin önceliklerinin değişmiş olmasıyla da ilişkilendirilmiştir (151).

Dünyada metamfetamin yakalanmasının artması, maddenin herhangi bir bitki üretimi ile değil kimyasal maddelerin sentezlenmesiyle ilişkilidir (151). Bu da maddenin dünyanın herhangi bir yerinde üretilebilmesine neden olmaktadır. Maddenin üretiminin ve kullanımının yaygınlaşması, geleneksel pazarlar olan Doğu ve Güneydoğu Asya ile Kuzey Amerika'nın ötesine geçmiş ve Güney ve Batı Asya, Avrupa ve Afrika'ya kadar uzanmasıyla sonuçlanmıştır (151). Metamfetamin maddesinin ülkemizde ilk kez 2009 yılında yakalanması medyada metamfetaminin temsilinin artışı ile ilişkilendirilebilir. Metamfetamin maddesinin yapımını ve kullanımını temsil eden Breaking Bad isimli Amerikan dizisi 2008 yılında yayınlanmaya başlamış ve 2013 yılına kadar devam etmiştir. Dizi dünyada en çok izlenen yapımlardan biri olmuş ve ülkemizde de yayınlanmıştır. Dizide kimyager Walter White, metamfetamin maddesinin hangi kimyasallar kullanılarak üretildiğini, bu kimyasalların yerine hangi alternatiflerin kullanılabileceğini, maddenin yapımında kullanılan araç gereçleri detaylandırmakta ve bunlar izleyiciye sunulmaktadır. Ayrıca dizide maddenin yapımının yanı sıra kullanıldığında ortaya çıkan etkileri izleyiciye özendirici şekilde aktarılmakta ve olumsuz etkileri yeterince yansıtılmamaktadır. Dizi, 2013 yılında "tüm zamanların en çok reyting alan dizisi" olarak rekorlar kitabına girmiştir (152).

Metamfetamin maddesinin kullanımı ile ilgili verilere ulaşılan çalışmaların 2019 yılına kadar sürekli arttığı, 2019 yılından sonra bir düşüşün yaşandığı görülmektedir. Araştırmaların sayısında yaşanan bu durum 2019 yılında yaşanan Covid-19 pandemisi ortamında akademik çalışmaların da sekteye uğramasından kaynaklanıyor olabilir (153).

Metamfetamin maddesinin kullanımı ile ilgili sayısal verilere en çok yüksek lisans tezlerinde ulaşılmıştır ve çalışmalar en çok nicel araştırma türünde yapılmıştır. Yüksek lisans tezleri, tüm çalışmaların %44'ünü, nicel araştırma türündeki araştırmalar ise tüm çalışmaların %83,7'sini oluşturmaktadır. Araştırmalar %33,3 oranında İstanbul'da gerçekleştirilmiştir. Araştırmaların çoğunluğunun İstanbul'da gerçekleştirilmesi, beşi özel hastane ve ikisi devlet hastanesi olmak üzere yedi ruh sağlığı hastanesinin İstanbul'da bulunması ve İstanbul'un ülke nüfusunun büyük bölümünü oluşturması ile ilişkilendirilebilir (154). İstanbul'da yapılan araştırmalar sıklıkla Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmaların %10,6'sı İzmir'de, %7,8'i Bursa'da, %5,7'si Ankara'da ve %5,7'si Gaziantep'te gerçekleştirilmiştir. Araştırmalar çoğunlukla AMATEM ve ÇEMATEM kliniklerinde gerçekleştirilmiş ve çalışmaların rastlandığı iller de çoğunlukla bu kliniklerin bulunduğu şehirlerdir (155).

Katılımcıların yaş aralıklarına erişilebilen çalışmaların %16,2'sini 12-18, %42,3'ünü 18-65, %12,3'ünü 0-65, %12,3'ünü 18 yaş ve üzerindeki kişiler oluşturmaktadır. Diğer katılımcılar tüm yaş gruplarından ya da 0-90 yaş arasındaki kişilerdir. Yaş ortalaması bilgisine erişilen çalışmalarda ise %21,1'lik kısım 12-18, %67,5'lik kısım 18-35, %11,4'lük kısım ise 35-65 yaş aralığında bir yaş ortalamasına sahip kimselerdir. Ortalamanın büyük çoğunluğunu genç yetişkin bireyler oluşturmaktadır. Benzer şekilde, yalnızca metamfetamin deneyimleyen bireylerle yapılan çalışmalarda da bireyler yaş ortalamalarına göre genç yetişkinlik dönemindedir. İçişleri Bakanlığının yapmış olduğu araştırmada da katılımcılar metamfetamin maddesini ilk kez ortalama 20-21 yaşlarında deneyimlemiştir (156).

Araştırmaların toplam örnekleminin %44,5'i doğrudan madde kullanımı olan kimselerdir. Metamfetamin maddesinin kullanımı ile ilgili sayısal verilere ulaşılan çalışmalardan sadece %7,1'inin örnekleminin tamamı metamfetamin kullanan kişilerden oluşmaktadır. Tüm çalışmaların toplam örnekleminde metamfetamin maddesini deneyimleyenlerin oranı %22,7'dir. 2021 yılında İl Emniyet Müdürlüklerince uyuşturucu şüphesiyle soruşturma yapılan 27.779 kişiyle gerçekleştirilen çalışmada, 10.034 kişinin metamfetamin maddesini deneyimlediği görülmektedir. Metamfetamin maddesini deneyimleyen şüpheliler, tüm şüphelilerin %36,1'ini oluşturmaktadır (156). Bu oran düşünüldüğünde, bu araştırmada edinilen sonuçlarla

örtüşmemektedir. Araştırmalarda metamfetamin kullanıcılarının oran bakımından, resmi rakamlardan uzak olması metamfetamin kullanıcılarıyla yeterli çalışma yapılmamasından, metamfetamin kullanan bireylerin hastaneye başvurularının az olmasından ve suç olaylarına karışmalarının az olmasından kaynaklanıyor olabilir. Çalışmalarda bununla ilgili bir veriye rastlanmamıştır. Saha araştırmalarıyla literatürdeki bu boşluğa bir aydınlatma getirilebilir. Erişilen çalışmalardan yalnızca %8,5'i metamfetamin kullanımına eğilmiştir. Katılımcıların tamamı metamfetamin kullanıcısı olan kişilerden oluşan 12 çalışma olup bunlardan yarısı niteldir. Nitel olan çalışmaların 5'i olgu sunumu çalışmasıdır. Ülkemizde 2009-2023 yılları arasında, doğrudan metamfetamin konusunda yapılmış olan ve örnekleminin tamamını metamfetamin kullanan bireylerin oluşturduğu kapsamlı bir çalışmaya rastlanmamıştır. Metamfetamin kullanımı ile ilgili verilere sıklıkla madde kullanımını konu edinen çalışmalardan ulaşılmıştır. Doğrudan metamfetamin kullanımını konu edinen çalışmaların örnekleminin, madde bağımlılığı konusunda yapılan çalışmalara göre kısıtlı olduğu görülmektedir. Spesifik olarak yasadışı metamfetamin maddesinin kullanımını konu edinen çalışmalardaki örneklem sayısının kısıtlı olması, metamfetamin deneyimleyen bireylerle ilgili genellemelerin yapılmasını zorlaştırmaktadır. İçişleri Bakanlığınca yapılan çalışmada metamfetamin kullanıcılarının niteliklerine bakıldığında şüphelilerin %92,9'unun erkek, %7,1'inin kadın olduğu görülmektedir. Ancak raporda, diğer maddelere göre metamfetamin kullanan kadınların oransal olarak daha fazla olduğu görülmüştür (156). Bu araştırmada, metamfetamin kullanımı konulu çalışmalar dışındaki çalışmalarda metamfetamin kullanıcılarının cinsiyetleriyle ilgili bir bilgiye erişilememiştir. Metamfetamin kullanımı konusunda yapılan çalışmalardaki 7 kullanıcıdan 111'i erkek, 3'ü kadındır. Erkek katılımcıların çoğunlukta olduğu bu rakam resmi rakamlarla örtüşmektedir. Yalnızca metamfetamin değil diğer yasadışı maddelerde de benzer bir durum söz konusudur, madde kullanımı erkeklerde kadınlara göre daha yaygındır (157). Madde kullanımını farklı bağlamlarda ele alan çalışmalar, cinsiyetler arasındaki bu farklılaşmayı farklı şekillerde yorumlamaktadır. Kadınlar erkeklere göre sosyal olarak etiketlenme riskiyle daha çok karşılaşabilmekte, maddeye erişmekte daha çok zorlanabilmekte ve suç olaylarına karışma konusunda erkekler daha ön planda olabilmektedir. Öte yandan cinsiyetçi tutumlar da kadınların madde kullanımının daha az olmasına ya da daha az görünür olmasına neden olabilmektedir (157).

Literatürde metamfetamin kullanan bireylerde psikoz geliştiğine dair örnekler mevcuttur (158-160). Örnekleminin tamamını metamfetamin maddesini kullanan ve psikiyatrik tanılı bireylerin oluşturduğu çalışmalar dışındaki çalışmalarda bireylerin ruhsal durumlarıyla ilgili bir değerlendirme yapılmamıştır. Örnekleminin tamamını metamfetamin maddesini deneyimleyen kişilerin oluşturduğu çalışmalarda ise araştırmanın konusunu doğrudan psikiyatrik tanılı bireyler oluşturmaya da semptomlarıyla ilgili bilgiler yer almaktadır. Bu çalışmalardan yarısında bu bilgilere yer verilirken yarısında verilmemiştir. Bu bilgilere erişilen çalışmanın örneklemini toplam 161 kişi oluşturmaktadır. Metamfetamin kullanımı olan bu bireylerden dördünün farklı tipteki sanrılar yaşadığı anlaşılmaktadır. Katılımcılardan 61'inde dürtü kontrol bozukluğuna, 90'ında kendine zarar verme davranışına, 37'sinde intihar girişimine, 43'ünde psikiyatrik geçmiş öyküsüne rastlanmaktadır. Bu 28 kişiden 20'si anksiyete bozukluğu, 15'i depresif bozukluk, 6'sı psikotik bozukluk nedeniyle destek almıştır. Bu örneklemden 1 kişi metamfetamin kullanımı nedeniyle işinden ayrılmış, biri de metamfetamine başlamadan önce işsiz kalmış ve metamfetamin kullanım sürecinde de işsizdir.

Bu örneklemden 40 kişinin hangi madde ile madde kullanımına başladığı bilgisine erişilmekte olup 18 kişinin metamfetamin, 13 kişi esrar, 6 kişi ekstazi, 1 kişi bonzai, 1 kişi eroin, 1 kişi de sigara ile başlamıştır. Literatürde metamfetamin kullanan bireylerde psikotik belirtilerin yaygınlığını inceleyen bir araştırmada Tayland, Avustralya, Filipinler ve Japonya'da yaşayan ve metamfetamin kullanan 168 bireyin %77'ü zulüm sanrısı, %44,6'sı işitsel varsanı yaşamaktadır. Rastlanan diğer sanrılar ise görsel sanrılar ve olağandışı inançlar şeklindedir (160). Bu çalışmada da metamfetamin kullanıcılarında işitsel varsanılar ve gerçek dışı inançlara rastlanmıştır (49,51).

Bu araştırmanın bulguları, kullanılan anahtar kelimelerle ulaşılan araştırmalarla sınırlıdır. Anahtar kelimelerin aranılması yoluyla gerçekleştirilen araştırmada ulaşılan ve metamfetamin maddesinin kullanımıyla ilgili sayısal verilere yer verilen tüm çalışmalar bu araştırmaya dahil edilmiştir. Araştırmanın güçlü yönü ise metamfetamin maddesinin ülkemizde ilk rastlandığı tarihten 2023 yılının sonuna kadar yayımlanmış olan

tüm araştırmaları kapsamaktadır. Böylelikle okuyucu ve araştırmacılar, metamfetaminin yıllara göre araştırmalara yansımaları bu çalışmada görebilecektir.

Sonuç olarak, metamfetamin kullanıcılarıyla ilgili çalışmaların az olması, madde kullanımı ile ilgili diğer çalışmalarda da metamfetamin kullanıcılarıyla ilgili bilgilere az rastlanması bu kişilerle ilgili analizler yapılmasını güçleştirmektedir. Bu çalışma sonucunda, katılımcıların ortalama yaşıyla, cinsiyetiyle, metamfetamin kullanımını konu edinen çalışmalarla ilgili sonuçlar elde edilebilmektedir. Literatür bilgisine göre 2013 yılında sokak düzeyinde 10 TL gibi cüzi bir miktarla satın alınabilecek ve sonraki yıllarda erişme olanağının arttığı düşünülen metamfetamin maddesi genç yetişkin bireyleri tehdit etmektedir. Maddenin ucuz olması erişilebilirliğini arttırdığından çocukların da risk altında olabileceğini göstermektedir. Metamfetamin maddesinin kullanımı ve riskleriyle ilgili çalışmaların yapılması, maddeyle ilgili farkındalığın artmasına neden olabilecektir. Ülke genelinde geniş bir evrende yapılan bir çalışmada, kullanıcıların üçte birinden fazlasını metamfetamin kullanıcılarının oluşturduğu ancak bu rakamın diğer araştırmalara yansımaması, akademi camiasında konu ile ilgili farkındalığın artması ihtiyacının doğduğunun bir göstergesi olabilir.

Kaynaklar

1. Türkiye Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi (TUBİM). EMCDDA 2014 Ulusal Raporu (2013 Verileri), 2014.
2. Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı. EMCDDA 2010 Yıllık Raporu, 2010.
3. Gökçeğöz F. Uyuşturucu-Uyarıcı Madde(Narkotik) Suçlarına Yönelik Mücadele Stratejileri. Güvenlik Sektöründe Temel Stratejiler, 2014.
4. Kutsal E. Opiyat ve Stimulan Kullanımı Olan Kişilerde Madde Kullanım Bozukluğu Şiddetinin Yaşam Üzerine Olan Etkilerinin Karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klinik Psikoloji Anabilim Dalı, 2022.
5. EGM Narkotik Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı. Metamfetamin; Türkiye ve Dünyadaki Durumu, 1. Baskı. Ankara: NDB Yayınları, 2022.
6. Uzbay İT. Madde Bağımlılığı Tüm Boyutlarıyla Bağımlılık ve Bağımlılık Yapan Maddeler, İstanbul: İstanbul Tıp Kitabevi, 2015.
7. TUBİM. Türkiye Uyuşturucu Raporu, 2023.
8. Türkiye Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi (TUBİM). EMCDDA 2016 Ulusal Raporu (2015 Verileri), 2016.
9. Çınar N. İyi bir sistematik derleme nasıl yazılmalı? Online Türk Sağlık Bilimleri Dergisi 2021; 6(2): 310-314.
10. Okan A, Atlı A, Alhan C, et al. Bir üniversite hastanesine alkol dışı madde kullanımı ön tanısıyla başvuran kişilerin madde tarama test sonuçlarının analizi. Bağımlılık Dergisi 2016; 17(2): 66-70.
11. Öztürk AB. Türkiye’de büyüyen tehlike: Esrar. Konuralp Medical Journal/Konuralp Tıp Dergisi 2016; 8(3): 208-213.
12. Avcı D, Tarı Selçuk K, Doğan S. Prevalence of substance use among adolescents participating in apprenticeship training and the relationship between anger level–anger expression and addiction severity. J Psychiatr Nurs 2017; 8(1): 1-8.
13. Danışmaz Sevin M. İkinci Kez AMATEM’de Tedavi Gören Madde Bağımlılarının Madde Kullanımına İlişkin Yaşam Deneyimleri. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Hizmet Ana Bilim Dalı, 2017.
14. Karakükcü Ç, Çıracı MZ, Koçer D, et al. Laboratuvar verilerine dayalı idrarda yasa dışı madde analiz sonuçlarına göre bölgesel madde kullanım yaygınlığının belirlenmesi. Anadolu Psikiyatri Derg 2018; 19(2): 169-176.
15. Mutlu EA, Sankaya ÖÖ. Bir AMATEM kliniğinde tedavi gören hastaların sosyodemografik verilerinin incelenmesi. Klinik Psikiyatri Dergisi 2019; 22(3): 276-285.
16. Eseroğlu T, Yalçın Ö, Kılıçoğlu AG, Karaçetin G. İlk atak psikoz tanısıyla yatarak tedavi gören ergen hastalarda madde kullanım bozukluğu eş tanısının tedavi yanıtı üzerine etkisi. Anadolu Psikiyatri Derg 2019; 20(4): 385-394.
17. Kassem N. Tercih maddesi ve bağımlılık şiddetine bakılarak bağımlılarda yaşama son verme düşüncesi yoğunluğunun araştırılması. Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi 2019; 1(Özel Sayı 1): 36-39.
18. Eğilmez OB, Örum MH, Kara MZ. Adıyaman ili AMATEM verilerinin geriye dönük olarak incelenmesi: 2018 yılı verileri. Bağımlılık Dergisi 2019; 20(2): 88-96.

19. Şenormancı G, Turan Ç, Şenormancı Ö, Aşkın R. Madde bağımlılığı olan hastaların yakınlarında duygu dışavurumu, psikiyatrik belirtiler, tükenmişlik, umutsuzluk ve depresyonun değerlendirilmesi. Bilişsel Davranışçı Psikoterapi ve Araştırmalar Dergisi 2019; 8(1): 33-42.
20. Örnek E, Kurtul A, Gök M. Reasonability of urine toxicology screening for methamphetamine and cocaine in young acute myocardial infarction. Turkish Journal of Clinics and Laboratory 2020; 11(2): 72-76.
21. Yılmaz S. Adıyaman ilinde denetimli serbestlik kararı alınan kişilerde uyuşturucu madde kullanımının araştırılması. J Forensic Med 2020; 34(2): 69-78.
22. Yıldız D, Çiftçi A, Yalçın Ö. Bir ÇEMATEM kliniğinde yatan ergen hastalarda madde kullanım eğilimleri, psikososyal travmalar, psikiyatrik komorbiditeler ve cinsiyet farklılıkları. Dusunen Adam 2020; 33(2): 190-202.
23. Ateş K, Tuncay T. Madde bağımlılığı merkezine başvuranların aile ve sosyo-demografik özellikler açısından incelenmesi Bursa GADEM örneği. Tıbbi Sosyal Hizmet Dergisi 2020; (16): 62-81.
24. Pazarcıkcı M, Ender Altıntoprak A. Denetimli serbestlik tedbirine tabi kişilerde sigara, alkol ve patolojik kumar bağımlılığının araştırılması. Bağımlılık Dergisi 2020; 21(3): 190-200.
25. Demiralay Ş, Keser İ, Güven FM. Özel bir hastanenin psikiyatri servisinde bağımlılık tedavisi alan hastaların sosyodemografik ve klinik özelliklerinin retrospektif analizi. Klinik Psikiyatri Dergisi 2021; 24(3): 383-393.
26. İlhan MN, Ekmekçi Ertek İ, Gözükar MG, et al. Göçmen kamplarında ve yerli nüfusta uyuşturucu kullanımı: Şanlıurfa örnekleme. Nöos Psikiyatri Ars 2021; 58(2): 121-127.
27. Demir B, Özsoy F. Alkol/madde kullanım bozukluğu olan hastalarda laboratuvar parametrelerinin karşılaştırılması Genel Tıp Dergisi 2021; 31(4): 360-364.
28. Örü M. Characteristics of cases hospitalized in a mental health and diseases hospital within the scope of article 432 of the Turkish Civil Code. Bağımlılık Dergisi 2021; 22(3): 226-235.
29. Aktürk İ. Madde Bağımlısı Bireylerin Ailelerinde Babanın Temsili ve Konumu Üzerine Nitel Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, 2021.
30. Kuygun Karcı C, Arıcı Gürbüz A, Akkuş Özdemir F, et al. Madde kullanan ergenlerde psikiyatrik eş tanı, bağımlılık profili ve tedavi isteği: ÇEMATEM verileri. Bağımlılık Dergisi 2022; 23(1): 61-68.
31. Bozkurt YT, Cengiz ZT, Ekici A, Yılmaz H. Madde bağımlısı olan kişilerde intestinal parazitlerin görülme sıklığı. Türkiye Parazit Derg 2022; 46(1): 45-49.
32. Yiğit M, Gökdöl MY, Kalaycı F, et al. Methamphetamine intoxication in children: a single-center experience. Türkiye Çocuk Hastalıkları Dergisi. Published online 2022: 1-5.
33. Bilican Fİ, Çetinkaya M, Çelebi E, et al. A pilot study of dialectical behavioral therapy group skills training in patients with substance use disorder: Changes in substance use severity, mood and relationship skills. Bağımlılık Dergisi 2022; 23(3): 327-337.
34. Kardaş Ö, Kardaş B. Çocuk ve ergen madde bağımlılığı tedavi merkezine başvuran olguların sosyodemografik ve madde kullanım özelliklerinin incelenmesi. Bağımlılık Dergisi 2023; 24(2): 174-185.
35. Kulu M, Özsoy F, Demir B. Opiyat kullanım bozukluğu hastalarında inflamasyon: Nötrofil/lenfosit, monosit/lenfosit, trombosit/lenfosit, monosit/lenfosit oranları ve ortalama trombosit hacmi. Bağımlılık Dergisi 2023; 24(1): 83-92.
36. Nalbantoğlu İ, Tuncay T. Madde bağımlılarının ve ailelerinin bağımlılıkla mücadele deneyimlerinin incelenmesi. Bağımlılık Dergisi 2023; 24(2): 207-226.
37. Turan Ç, Önen S, Bakırcı G, et al. The relationship between social anxiety and anxiety sensitivity in young adults with methamphetamine use disorder. Genel Tıp Dergisi 2023; 33(5): 569-575.
38. Temircan Z. A neuroimaging study of altered cortical and subcortical volume in adolescent methamphetamine users. Cukurova Medical Journal 2023; 48(3): 1148-1156.
39. Tanrıku AB, Koçhan O. Illicit drug use patterns among hospitalized patients after the COVID-19 pandemic and economic crisis. Bağımlılık Dergisi 2024; 25(3): 254-261.
40. Bayraktar AH, Aktürk İ, Yaman ÖM. Madde kullanan kişilerde kendi kendini tedavi yönteminde öne çıkan unsurlar. Bağımlılık Dergisi 2023; 25(1): 69-80.
41. Deniz G, Karakurt N, Özcan H, Acer N. Comparison of brain volume measurements in methamphetamine use disorder with healthy individuals using volbrain method. Adıyaman Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi 2023; 9(3): 188-198.
42. Kardaş Ö, Gümüşsoy AS, Ayaz AMB, et al. Sağlık tedbiri kapsamında değerlendirilen ergenlerde madde kullanımı ile ilişkili faktörler. Adli Tıp Bülteni 2023; 28(3): 259-266.
43. Turan B, Eroğlu H, Sultanoğlu B, Demirbakan K. Methamphetamine-related peptic ulcer perforation: a growing medical concern. Turkish Journal of Trauma & Emergency Surgery 2023; 29(12): 1357.
44. Küçük E, Uysal F, Devrim Balaban Ö, et al. Maddeye bağlı psikotik bozukluk ve şizofrenide psikotik belirti fenomenolojisi ve zihin kuramı. Turk Psikiyatri Derg 2023; 10.5080/u27310.

45. Kaçmaz M, Turhan MU, Bayraktar M. İn hale sentetik kannabinoid kullanımı sonrası ortaya çıkan beyin ödemi tablosu. Harran Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi 2015; 12(3): 389-392.
46. Güney Z, Batak B, Ursavaş A, et al. Meth Mouth'lu hastanın kapsamlı dental rehabilitasyonu: Vaka sunumu. Atatürk Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi Dergisi 2016; 26(2): 302-306.
47. Biçer R, Ögel K. Metamfetamin bağımlısı bir olgunun YEDAM modeli ile tedavisi ve takibi. Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi 2019; 1(Özel Sayı 1): 63-65.
48. Topçuoğlu M, Erdoğan A, Kulaksızoğlu B. Dermatitis due to methamphetamine use: A case report. The Turkish Journal on Addictions 2021; 8(2): 157-159.
49. Erdoğan A, Kulaksızoğlu B, Bingöl M, et al. Successful treatment with long-acting injectable aripiprazole monohydrate for two patients with dual diagnosis-substance use disorder and psychotic disorder. Dusunen Adam J Psychiatr Neurol Sci 2021; 34(1): 102-106.
50. Karadeli HH, Şimşekoğlu R. Cases of cerebrovascular disease caused by drug addiction. Anatolian Clinics the Journal of Medical Sciences 2022; 27(1): 85-88.
51. Aydın Taşlı B, Köse S, Puşuroğlu M, Hocaoglu Ç. Bir kadın olguda metamfetamin kullanımına bağlı gelişen psikotik bozukluk. Bağımlılık Dergisi 2023; 24(1): 113-118.
52. Turan Ç, Şenormancı Ö. Bir bağımlılık kliniğinde yatarak takip edilen hastaların demografik ve klinik özellikleri. 2020.
53. Bozbey S. Madde Kötüye Kullanımı veya Madde Bağımlılığı Tanısı Alan Çocuk ve Ergenlere Eşlik Eden Psikiyatrik Bozuklukların İncelenmesi. Tıpta Uzmanlık Tezi, İstanbul: Sağlık Bilimleri Üniversitesi İstanbul Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Has. Eğt. ve Arş. Hastanesi, 2015.
54. Eseroğlu T. İlk Atak Psikoz Tanısıyla Yatarak Tedavi Gören Çocuk ve Ergen Hastalarda Madde Kullanım Bozukluğu Eş Tanısının Klinik Bulgularla İlişisinin Araştırılması. Tıpta Uzmanlık Tezi, İstanbul: Sağlık Bilimleri Üniversitesi İstanbul Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Has. Eğt. ve Arş. Hastanesi, 2017.
55. Uygur H. Madde Kullanımı ve Psikolojik Esneklik Modelinin İlişkisi: Kabul ve Eylem Formu Madde Versiyonu (KEF-M) Türkçe Geçerlik ve Güvenirliği. Uzmanlık Tezi, Konya: Sağlık Bilimleri Üniversitesi Konya Eğitim ve Araştırma Hastanesi, 2017.
56. Yıldız D. Madde Kullanım Bozukluğu Olan Yatarak Tedavi Gören Erkek ve Kadın Ergenlerde Sosyodemografik, Klinik Özelliklerin, Travmatik Yaşantı Öyküsü ve Travma ile İlişkili Psikopatolojilerin Tedaviyi Tamamlama Üzerine Olan Etkileri. Uzmanlık Tezi, İstanbul: Sağlık Bilimleri Üniversitesi İstanbul Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Has. Eğt. ve Arş. Hastanesi, 2018.
57. Erdoğan Kaya A. Alkol ve Madde Bağımlılığında Duygu Dışavurum ve Kişilik Özellikleri ile Hastalık Seyrinin İlişkisi. Uzmanlık Tezi, Sakarya: Sakarya Üniversitesi Tıp Fakültesi, 2019.
58. Kayış H. Madde Kullanım Bozukluğu Olan Ergenler ve Madde Kullanım Bozukluğu Olan Ergenlerin Sağlıklı Kardeşlerinin Çocukluk Çağı Travması, Psikolojik Dayanıklılık ve Beyin Görüntüleme Açısından Değerlendirilmesi. Tıpta Uzmanlık Tezi, İzmir: Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi, 2019.
59. Sehliskoğlu K. Madde Kullanımı Nedeniyle Denetimli Serbestlik Tedbiri Uygulanan Bireylerin Sosyodemografik ve Klinik Özellikleri ile Suç-Ceza İlişkilerinin Değerlendirilmesi. Uzmanlık Tezi, Adıyaman: Adıyaman Üniversitesi Tıp Fakültesi, 2019.
60. Kurt EM. Kannabis Kullanım Bozukluğu Hastalarında Gastrointestinal Sistem (Gis) Hormonları ile Agresyon ve Aşırma Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Tıpta Uzmanlık Tezi, Sakarya: Sakarya Üniversitesi Tıp Fakültesi, 2020.
61. Çıray RO. Madde Kullanım Bozukluğu Olan Ergenlerin Sosyal Bilişsel İşlevler Açısından Değerlendirilmesi. Uzmanlık Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi, 2020.
62. Çelik E. Şizofreni Tanılı Hastalarda Madde Kullanımı ve Psikolojik Dayanıklılık İlişkisi. Uzmanlık Tezi, İstanbul: Sağlık Bilimleri Üniversitesi İstanbul Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Has. Eğt. ve Arş. Hastanesi, 2020.
63. Çukurova M. Madde Kullanımına Bağlı Psikotik Bozukluk Tanılı Hastaların Birinci Derece Yakınlarının Bilişsel İşlevler ve Psikoz için Klinik Yüksek Risk Durumu Açısından İncelenmesi. Uzmanlık Tezi, İstanbul: Sağlık Bilimleri Üniversitesi İstanbul Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Has. Eğt. ve Arş. Hastanesi, 2020.
64. Karagöz C. Metamfetamin Kullanım Bozukluğu Tanısı Alan Hastalarda Dürtü Kontrol Bozukluğu Eş Tanılarının Özellikleri. Tıpta Uzmanlık Tezi, Bursa: Sağlık Bilimleri Üniversitesi Bursa Yüksek İhtisas Eğitim ve Araştırma Merkezi, 2021.
65. Küçük E. Psikoaktif Madde Kullanımına Bağlı Psikotik Bozukluk ile Psikoaktif Madde Kullanımı Olmayan Şizofreni Tanılı Hastaların Psikiyatrik Belirtilerinin Fenomenolojik Olarak Karşılaştırılması ve Zihin Kuramı ile İlişkisi. Tıpta Uzmanlık Tezi, İstanbul: Sağlık Bilimleri Üniversitesi İstanbul Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Has. Eğt. ve Arş. Hastanesi, 2021.

66. Çakır B. Metamfetamin Kullanım Bozukluğu Olan Ergenlerde Bilişsel İşlevlerin; TAF5/FAM19A5, Pro-Inflamatuvar Sitokinler, S100B, BDNF ve Oksidatif Stres Düzeyleri ile İlişkisinin Değerlendirilmesi. Uzmanlık Tezi, Manisa: Manisa Celal Bayar Üniversitesi Tıp Fakültesi, 2022.
67. Açıkalın Arıkan HB. AMATEM (Alkol ve Madde Bağımlılığı Araştırma Tedavi ve Eğitim Merkezi) Polikliniğine Başvuran Bireylerde Hepatit B, Hepatit C, Hiv Seroprevalansının Araştırılması. Uzmanlık Tezi, İzmir: İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Atatürk Eğitim ve Araştırma Hastanesi, 2022.
68. Yılmaz S. 2016-2019 Yılları Arasında Diyarbakır'da Çocuk Ergen Madde Bağımlılığı Arındırma ve Rehabilitasyon Merkezinde Tedavi Gören Olguların Sosyodemografik Özelliklerinin İncelenmesi. Tıpta Uzmanlık Tezi, Diyarbakır: Dicle Üniversitesi Tıp Fakültesi, 2022.
69. Aktaş M. Madde Kullanım Bozukluğu Olan Bireylerde Çocukluk Çağı Travmaları, Bağlanma Biçimleri ve Zihin Kuramı İşlevleri Arasındaki İlişkiler. Tıpta Uzmanlık Tezi, Bursa: Sağlık Bilimleri Üniversitesi Bursa Yüksek İhtisas Eğitim ve Araştırma Hastanesi, 2022.
70. Evlioğlu Z. 2020 ve 2021 Yıllarında Madde Kullanımı İddiası ile Gönderilen Olguların Sosyodemografik ve Bağımlılık Profillerinin Değerlendirilmesi. Tıpta Uzmanlık Tezi, Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi, 2022.
71. Akbaş Çakmak H. Madde Kullanım Bozukluğu Hastalarında Oksitosin ve Nörosteroidlerle Bağlanma ve Duygu Düzenleme Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Tıpta Uzmanlık Tezi, Sakarya: Sakarya Üniversitesi Tıp Fakültesi, 2023.
72. Cengiz G. Madde Kullanım Bozukluğu Tanısı ile İzlenen Ergenlerdeki Otistik Özellikler, Empati ve Duygu Düzenleme Becerilerinin Sosyal Sorun Çözme Becerileri ile İlişkisinin Araştırılması. Tıpta Uzmanlık Tezi, İzmir: Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi, 2023.
73. Yıldırım C. Metamfetamin Kullanım Bozukluğu Hastalarında Çözünebilir N-Cadherin (Cadherin-2) Düzeylerinin Araştırılması. Tıpta Uzmanlık Tezi, Diyarbakır: Dicle Üniversitesi, 2023.
74. Türk A. Metamfetamin kullanım bozukluğu hastalarında tedavi öncesinde ve arınma sonrasında, traf-6 genini hedefleyen mirna-146a'nın ekspresyonunun incelenmesi. Tıpta Uzmanlık Tezi, Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi Tıp Fakültesi, 2023.
75. Taştabanoğlu El. Madde Kullanımı Öyküsü Olan Ergenlerde Dissosiyatif Yaşantıların, Travma Sonrası Büyümenin ve Stresle Başa Çıkma Stratejilerinin Değerlendirilmesi. Tıpta Uzmanlık Tezi, İzmir: Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi, 2023.
76. Koçak N. Türkiye'de Uyuşturucu Madde Kullanımını Etkileyen Faktörler. Doktora Tezi, Ankara: Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Güvenlik Stratejileri ve Yönetimi Ana Bilim Dalı, 2014.
77. Gürlü M. Acil Servise Başvuran Çocuk ve Ergen Hastaların İdrar ve Kan Örneklerinde Bağımlılık Yapıcı Maddelerin Araştırılması. Doktora Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 2017.
78. Yetiz P. Madde Bağımlısı Bireylerin Madde Kullanımını Sonlandırmaya Yönelik Çalışmalar; Batman Örneği. Doktora Tezi, Diyarbakır: Dicle Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 2019.
79. Kapıcı O. Opiyat Kullanım Bozukluğu Hastaları ile Kumar Oynama Bozukluğu Hastalarının Yönetici İşlevler Yönünden Karşılaştırılması. İstanbul: Doğu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Klinik Psikoloji Anabilim Dalı, 2020.
80. Kurşun H. Kentleşme, Göç ve Suç İlişkisi Bağlamında Madde Bağımlılığı: "Gaziantep Örneği." Doktora Tezi, İstanbul: Maltepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, 2021.
81. Çevik M. Madde Bağımlılığıyla Mücadelede İnanç Odaklı Yaklaşım. Doktora Tezi, Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, 2021.
82. Başabak Bhais AZ. Madde Kullanım Bozukluğu Olanlarda Yaşam Kalitesi Terapisi: Nüks ve Duygu Düzenleme Becerileri Üzerinde Etkinliğinin Araştırılması. Doktora Tezi, İstanbul: Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Bölümü, 2021.
83. Şeker FD. Madde Kullanımı Olan Hükümlülerin Saldırganlık Düzeyleri ve Öfke İfade Tarzlarının İncelenmesi. Doktora Tezi, İzmir: Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Madde Bağımlılığı Anabilim Dalı, 2021.
84. Akgün BP. Madde Kullanım Bozukluğu Olan Bireylerin Bağlanma, Kişilik Özellikleri ve Kişilik Örgütlenme Düzeylerinin Madde Kullanımı Olmayanlarla Karşılaştırılması. Doktora Tezi, İstanbul: Doğu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, 2022.
85. Ekşi ZŞ. Alkol ve Madde Kullanım Bozukluğu Olan Yatan Hastalarda Baş Etme Mekanizmalarının ve Psikolojik Dayanıklılığın Tedavi Motivasyonuna Etkisinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Bağımlılık Danışmanlığı ve Rehabilitasyon Ana Bilim Dalı, 2022.
86. Bulut B. Madde Kullanım Bozukluğu Olan Bireylerin Ailelerinin Duygu ve Davranışları ile Baş Etmelerinin Nitel Olarak Araştırılması. Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Bağımlılık Danışmanlığı ve Rehabilitasyon Bilim Dalı, 2022.

87. Gamsız Tunç Ö. Gerçeklik Terapisine Dayalı Bireysel Müdahalenin Madde Kullanımı Nedeniyle Denetimli Serbestliğe Tabi Bireylerin Psikolojik İhtiyaç, Kontrol Odağı ve Sorumluluk Düzeyleri Üzerine Etkisi. Doktora Tezi, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı, 2022.
88. Ölçüm Hİ. Alkol ve Madde Kullanım Bozukluğu Olan Hastalara Uygulanan Beyin Farkındalığına Yönelik Psikoeğitim Müdahalesinin Üst Biliş, Öz-Yeterlilik ve Tedavi Motivasyonuna Etkisi. Doktora Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Ruh Sağlığı ve Psikiyatri Hemşireliği Ana Bilim Dalı, 2023.
89. Kaplan V. Sokakta Yaşayan Madde Bağımlısı Çocuklarda Öfke ve Saldırganlık Düzeyi. Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Psikiyatri Hemşireliği Bilim Dalı, 2015.
90. İrevül G. 22-30 Yaş Arası Genç Yetişkinlerde Çocukluk Çağı İstismarının Madde Kullanımına Etkisi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Bilim Dalı, 2016.
91. Koyuncu ŞA. Üniversite Öğrencilerinde Alkol ve Madde Bağımlılığının Yordayıcısı Olarak Depresyon, Anksiyete ve Stres Faktörlerinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Ana Bilim Dalı, 2016.
92. Çavdar Ş. Karışık Madde Bağımlısı Olgularının Erken Dönem Uyumsuz Şemaları, Başa Çıkma Tutumları ve Benlik Saygıları Yönünden Karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klinik Psikoloji Ana Bilim Dalı, 2016.
93. Demirci M. Üniversite Öğrencilerinde Madde Bağımlılığı ve İntihar İlişkisi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Aydın Üniversitesi, Psikoloji Bilim Dalı, 2016.
94. Kurnaz S. Madde Kullanım Bozukluğunda Rolü Olabilecek Genlerin DNA Düzeyinde Araştırılması ve Bulguların Klinik Parametrelerle Karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Tıbbi Biyoloji Ana Bilim Dalı, 2017.
95. Aslan S. Madde Bağımlılarında Beslenme, İştah Durumu ve Bağımlılık Şiddeti İlişkisi. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beslenme ve Diyetetik Ana Bilim Dalı, 2017.
96. Pazarcıkcı M. Yasa Dışı Madde Kullanımı Nedeniyle Denetimli Serbestlik Tedbirine Tabi Kişilerde Madde Kullanımına Eşlik Eden Sigara, Alkol ve Patolojik Kumar Bağımlılığının Araştırılması. Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Madde Bağımlılığı Ana Bilim Dalı, 2017.
97. Babaç AB. Madde Kullanım Bozukluğu Tedavisi Alan Hastalarda Dürtüsellik ve Duygu Düzenleme Güçlüğü Arasındaki İlişki. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klinik Psikoloji Bilim Dalı, 2018.
98. Şimşek İ. Yaşanan Travmatik Olaya Bağlı Alkol/Madde Kullanımı Olan Tutuklu/Hükümlü Bireylerde Travma Sonrası Stres Belirtileri ile Travma Sonrası Bilişlerin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, 2018.
99. Keskin E. Madde Kullanım Bozukluğu Tedavisi Alan Hastalarda Duygu Düzenleme Güçlüğü ve Borderline Kişilik Bozukluğu Özelliklerinin Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klinik Psikoloji Bilim Dalı, 2018.
100. Özel Z. Maddeyi Kötüye Kullanan Bireylerde Bağlanma Örüntüsünün İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Aile Danışmanlığı Ana Bilim Dalı, 2018.
101. Bayın Kaşıkçı S. Madde Bağımlısı Olan ve Olmayan 17-18 Yaş Arası Ergenlerin Algıladıkları Ebeveyn Kabul-Reddi ve Akran Baskısının Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, Manisa: Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Hizmet Ana Bilim Dalı, 2018.
102. Güneş F. Madde Kullanım Bozukluğu Olan Bireylerde Sıkıntıya Toleransın Madde Kullanım Sürecine Etkisi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Bağımlılık Toksikolojisi Ana Bilim Dalı, 2018.
103. Beşikçi MM. Madde Kullanım Bozukluğu Olan ve Olmayan Erkek Bireylerde Cinsel Doyum Düzeylerinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klinik Psikoloji Bilim Dalı, 2019.
104. Zelan R. Üniversite Öğrencilerinin Stres Düzeylerinin ve Çocukluk Çağı Travmatik Yaşantılarının Madde Kullanımına Yönelik Tutumları ile İlişkisi. Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik Ana Bilim Dalı, 2019.
105. Okan P. Esrar (Cannabis) Kullanım Bozukluğu Görülen Kişilerin Psikolojik, Fiziksel ve Sosyal Yaşantıları Üzerine Bir Araştırma: Ankara Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Sosyal Yapı ve Sosyal Çalışma Bilim Dalı, 2019.
106. Şafak Müftüoğlu B. Madde Bağımlılığı Nedeniyle Hastanede Yatarak Tedavi Gören Bireylerde Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu Belirtilerinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klinik Psikoloji Bilim Dalı, 2019.

107. Sarıoğlu M. İstanbul İlinde Bağımlılıkla Mücadele ve Danışma Birimlerine Başvuran ve Madde Bağımlısı Yakını Olan Ailelerin Madde Bağımlılığına ve Tedaviye İlişkin Algılarının İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Adli Tıp Enstitüsü, Sosyal Bilimler Ana Bilim Dalı, 2019.
108. Çıfci A. Adölesan Eroin Bağımlılarında Çocukluk Çağı Travmaları, Stresle Başa Çıkma Tutumları ve Aile İşlevlerinin Tanımlanması. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, 2019.
109. İleri İY. Madde Bağımlılığı Nedeni ile Hastanede Yatarak Tedavi Gören Bireylerde Dürtüsellik ve Yıkıcı Davranış Bozukluklarının İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klinik Psikoloji Bilim Dalı, 2019.
110. Kahraman B. Madde Bağımlılığı Nedeniyle Hastanede Yatarak Tedavi Gören Bireylerde Benlik Saygısı ve Aleksitimi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klinik Psikoloji Bilim Dalı, 2019.
111. Bozkurt R. Madde Bağımlılığının Demografik Özelliklerle Olan İlişkisi: Adana/Seyhan Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Afyon: Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Ana Bilim Dalı, 2019.
112. İmir H. Denetimli Serbestlik Tedbiri Uygulanan Madde Bağımlısı Bireylerin Aile ve Sosyal Çevreleri ile Olan İlişkileri. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Hizmet Politikaları ve Uygulamaları Bilim Dalı, 2019.
113. Keskin D. Alkol ve Madde Bağımlılarında Kontrol Odağının Tedavi Motivasyonu ile İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Bağımlılık Danışmanlığı ve Rehabilitasyon Ana Bilim Dalı, 2019.
114. Dura E. Alkol ve Madde Bağımlılığı Tedavi Merkezi'nde Tedavi Gören Bireylerin Fonksiyonel Olmayan Tutumlarının Tedavi Motivasyonuna Etkisi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Ruh Sağlığı ve Psikiyatri Hemşireliği Programı, 2019.
115. Tosun H. Madde Bağımlılığı Rehabilitasyonunda Psikososyal Destek ve İlaçsız Tedavi: Isparta Uyuşturucu, Bağımlılıklarla ve Alkolizmle Mücadele Derneği Örneği. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, 2020.
116. Topaloğlu M. Alkol ve Madde Kullanım Bozukluğu Olan Hastalarda Aleksitimi ve Duygu Düzenleme Güçlüğü'nün Bağımlılık Şiddeti Üzerine Etkisi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klinik Psikoloji Bilim Dalı, 2020.
117. Serin E. Alkol / Madde Kullanım Bozukluğu Tanısı Alan Hastaların Bağlanma Stilleri ve Yenilik Arama Davranışının İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klinik Psikoloji Bilim Dalı, 2020.
118. Seçkin Esmeray TT. Madde Kullanım Bozukluğu Nedeniyle Yatarak Tedavi Gören Erkeklerde Psikolojik İyi Oluş Düzeyleri ile Bağımlılık Şiddeti, Bilinçli Farkındalık, Duygu Düzenleme ve Sosyal Destek Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klinik Psikoloji Bilim Dalı, 2020.
119. Özer R. Madde Kullanıcılarının Yakınlarında Bakım Veren Yüğü, Algılanan Sosyal Destek ve Yaşam Kalitesi Arasındaki İlişki. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Maltepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Klinik Psikoloji Bilim Dalı, 2020.
120. Balki M. Üniversite Öğrencilerinde Alkol/Madde Kullanım Bağımlılık Risk Düzeyleri ile Kaygı Düzeyi ve Savunma Mekanizmaları Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klinik Psikoloji Bilim Dalı, 2021.
121. Ulukök SN. Alkol ve Madde Kullanım Bozukluğu Olan Bireylerde Tedavi Motivasyonunun İçselleştirilmiş Damgalanma ve Algılanan Sosyal Desteğe Göre İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep: Hasan Kalyoncu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Klinik Psikoloji Bilim Dalı, 2021.
122. Gülder Altuner Ö. Madde Kullanımı Nedeniyle Denetimli Serbestlik Tedbiri Altında Bulunan Bireylerin Şema Terapi Modeli Çerçevesinde Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Madde Bağımlılığı Ana Bilim Dalı, 2021.
123. Filiz N. Madde Kullanım Bozukluğu Tedavisi Gören Hastaların Bağımlılık Profili ve Genel Özyeterlilikleri Arasındaki İlişki. Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep: Sanko Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Psikiyatri Hemşireliği Bilim Dalı, 2021.
124. Başyigit P. Madde Bağımlılarının Maddeyi Bırakma Sürecinde Dinî Tutum ve Davranışları Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma: Bursa GADEM Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Bursa: Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Din Sosyolojisi Bilim Dalı, 2021.

125. Kutsal E. Opiyat ve Stimulan Kullanımı Olan Kişilerde Madde Kullanım Bozukluğu Şiddetinin Yaşam Üzerine Olan Etkilerinin Karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klinik Psikoloji Ana Bilim Dalı, 2022.
126. Kara H. Psikoaktif Madde Kullanan Ergenlerin Madde Kullanımına İlişkin Duygu, Düşünce ve Yaşam Deneyimleri. Yüksek Lisans Tezi, Antalya: Akdeniz Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik Ana Bilim Dalı, 2022.
127. Koca T. Ciddi Ruhsal Bozukluğu Olan Hastaların Madde Kullanımlarının ve İlişkili Değişkenlerin Belirlenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Psikiyatri Hemşireliği Bilim Dalı, 2022.
128. Yurtsever B. Madde Kullanım Bozukluğu Olan Ergenlerin Ebeveynlerine Uygulanan Psikoeğitimin Ebeveynlerin Farkındalık Düzeyine ve Ergenlerin Ebeveyn Tutumu Algısına Etkisi. Yüksek Lisans Tezi, İzmir: İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Psikiyatri Hemşireliği Ana Bilim Dalı, 2022.
129. Figen H. Duygu Dışavurumunun Madde Kullanım Bozukluğu Olan Bireylerin Remisyon Süresine ve Bakım Vericilerinin Yaşamına Etkisinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Hemşirelik Ana Bilim Dalı, 2022.
130. Özlem ŞÖ. Bağımlılık Örüntüleri Kapsamında Madde Kullanım Bozukluğu Olan Kadınların Yaşam Deneyimleri; Manisa İli Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Manisa: Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Hizmet Ana Bilim Dalı, 2022.
131. Şişman C. Alkol ve Madde Kullanım Bozukluğu Olan Yatan Hastalarda Anne-Baba Tutumlarının ve Bağlanma Stilllerinin Tedavi Motivasyonuna Etkisinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Bağımlılık Danışmanlığı ve Rehabilitasyon Bilim Dalı, 2022.
132. Enç K. Madde Bağımlılığı Tedavisinde Manevi Desteğin Etkisi: Bağımsız Yaşam Derneği (Bay-Der) Örneği. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Hizmet Bilim Dalı, 2022.
133. Birikmen Tekin MC. Madde Kullanım Bozukluğunda Yürütücü İşlevlerin Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, Kayseri: Erciyes Üniversitesi Gevher Nesibe Genom ve Kök Hücre Enstitüsü, Nörobilim Ana Bilim Dalı, 2023.
134. Çelik F. Alkol Madde Kullanım Bozukluğu Tanısı Alan Bireylerde Sosyal İşlevsellik, Tedavi Motivasyonu ve Tedaviye Uyum Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Okan Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik Bilim Dalı, 2023.
135. Ortakaya A. Alkol ve Madde Kullanım Bozukluğu Olan Tanılı Hastalarda Relapsla İlişkili Faktörlerin İncelenmesi: Sosyal İşlevsellik ve Çocukluk Çağı Travmaları. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Bağımlılık Danışmanlığı ve Rehabilitasyon Bilim Dalı, 2023.
136. Savcı H. Madde Kullanım Bozukluğu Tanısı Almış Bireylerin Madde Bağımlılığı Farkındalığı ve Aile İşlevsellikleri Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Psikiyatri Hemşireliği Ana Bilim Dalı, 2023.
137. Yalçın S. Madde Kullanımı Nedeniyle Yatılı Tedavi Gören Hastalarda Tedavi Motivasyonunun ve Dürtüsellik Düzeyinin Yatış Süresi Üzerine Etkisi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Haliç Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Klinik Psikoloji Bilim Dalı, 2023.
138. Genç F. Madde Kullanımında Duygu Düzenlemenin Etkisi ve Ebeveynlerde Evlilik Uyumunun İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Haliç Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Klinik Psikoloji Bilim Dalı, 2023.
139. Birgül Sevindik D. Metamfetamin Kullanım Bozukluğu Olan Hastalarda Bağlanma Stilleri ve Benlik Saygısının Tedavi Motivasyonu Üzerine Etkisi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Bağımlılık Danışmanlığı ve Rehabilitasyon Bilim Dalı, 2023.
140. Ak M. Eroin ve Metamfetamini Birlikte Kullanan Bireylerde PDYN VNTR Polimorfizminin Genotip Frekanslarının Belirlenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Adli Genetik Bilim Dalı, 2023.
141. Sağlam İ. Madde Kullanım Bozukluğu Olan Bireylerde Gabapentinoidlerin Suistimali ve Eşlik Eden Yasadışı Madde Kullanımının Toksikolojik Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Ege Üniversitesi, Bağımlılık Toksikolojisi Ana Bilim Dalı, 2023.
142. Demirci SA. Alkol ve Madde Kullanım Deneyimi Olan Bireylerin Kişilik Organizasyonlarının Psikodinamik Açından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Antalya: Antalya Bilim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Klinik Psikoloji Bilim Dalı, 2023.
143. Akkuş E. Madde Kullanım Bozukluğu Olan Ergenler: Akran Zorbalığı ve Algılanan Ebeveyn Tutumları ile Tedavi Motivasyonlarının İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Bağımlılık Danışmanlığı ve Rehabilitasyon Bilim Dalı, 2023.

144. Parlak MF. Madde Kullanım Bozukluğu Olan Bireylerin Madde Bağımlılığı Farkındalığı ile Damgalama Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Psikiyatri Hemşireliği Ana Bilim Dalı, 2023.
145. Özçay ÇR. Alkol ve Madde Kullanım Bozukluğunda Zaman Perspektifi, Aşırma, Baş Etme ve İşlevselliğin Yatarak Tedavi Seyriyle İlişkisi. Tıpta Uzmanlık Tezi, İstanbul: Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Ana Bilim Dalı, 2023.
146. Yıldız U. Madde Bağımlılığı ile Dürtüsellik Arasındaki İlişkide Duygu Düzenleme Güçlüğü ve Sıkıntıya Dayanmanın Aracı Rolünün İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Haliç Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Klinik Psikoloji Bilim Dalı, 2023.
147. Çelikel B. Madde Bağımlılığı Tedavisinde Aile Katılımı. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Hizmet Ana Bilim Dalı, 2023.
148. Yüksel Barış F. Alkol ve Madde Bağımlılığı ile Yaşamın Anlamı ve Ölüm Kaygısı Arasındaki İlişki. Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Psikiyatri Ana Bilim Dalı, 2023.
149. Öztürk I. Kadın Madde Bağımlılığında Aile Yapısı ve İlişkilerinin Rolü Üzerine Sosyolojik Bir Çalışma. Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Bilim Dalı, 2023.
150. Trt Haber. Tehlikenin Adı: Metamfetamin. <https://www.trthaber.com/haber/gundem/tehlikenin-adi-metamfetamin-736477.html> (Accessed 30.06.2023).
151. UNODC. World Drug Report- Contemporary Issues on Drugs, 2023. Geneva, WHO, 2023.
152. Wikipedia. Breaking Bad. https://tr.wikipedia.org/wiki/Breaking_Bad (Accessed 01.07.2023).
153. Parlar, H., & Kart, S. COVID-19 döneminde akademisyenlerin akademik motivasyon ve yayın performansının incelenmesi. Yükseköğretim ve Bilim Dergisi 2022; 12(3): 519-536.
154. Psikoloji Arşiv. Türkiye'deki Psikiyatri Hastaneleri. <https://www.psikolojiarsiv.com/turkiyedeki-psikiyatri-hastaneleri/> (Accessed 01.04.2023).
155. T.C. Sağlık Bakanlığı. AMATEM ve ÇEMATEM Projeleri. <https://sygm.saglik.gov.tr/TR,32548/amatem-ve-cematem-projeleri.html>. Update#: ~:text=%C3%9Cikemiz%20genelinde%20T%C3%BCrkiye%20Kamu%20Hastaneleri,ild e%2034%20adet%20yat%C4%B1r%C4%B1m%20ger%C3%A7ekle%C5%9Ftirecek (Accessed 02.07.2023)
156. T.C. İçişleri Bakanlığı. Madde Kullanıcıları Profil Analizi 2021 Yılı Narkolog Raporu, 2022.
157. Bozkurt, M. Yasadışı Madde Kullanımında Karanlık Alan: Bingöl İlinde Resmi Kayıtlara İntikal Etmemiş Yasadışı Madde Kullanım Profili. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Adli Tıp Enstitüsü, Sosyal Bilimler Ana Bilim Dalı, 2018.
158. McKetin R. Methamphetamine psychosis: insights from the past. Addiction 2018; 113(8): 1522-1527.
159. Ricci V, Di Salvo G, Maina G. Remission of persistent methamphetamine-induced psychosis after cariprazine therapy: presentation of a case report. J Addict Dis 2022; 40(1): 145-148.
160. Srisurapanont M, Ali R, Marsden J, et al. Psychotic symptoms in methamphetamine psychotic in-patients. Int J Neuropsychopharmacol 2003; 6(4): 347-352.

Yazar Katkıları: Tüm yazarlar ICMJE'in bir yazarda bulunmasını önerdiği tüm ölçütleri karşılamışlardır
Etik Onay: Bu çalışma için ilgili Etik Kuruldan etik onay alınmasına gerek yoktur.
Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.
Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması olmadığını beyan etmişlerdir.
Finansal Destek: Yazarlar finansal destek beyan etmemişlerdir.
Author Contributions: All authors met criteria recommended by ICMJE for being an author
Ethical Approval: Ethical approval is not required for this study.
Peer-review: Externally peer-reviewed.
Conflict of Interest: The authors have declared that there is no conflict of interest.
Financial Disclosure: Authors declared no financial support.